

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Ajaloo ja arheoloogia instituut

Kai Reinfeldt

NAISE EMANTSIPATSIOONI KÜSIMUS EESTIS
1920. AASTATEL POSTIMEHE JA PÄEVALEHE
PÕHJAL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Anu Raudsepp, PhD

Tartu 2013

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
1. Naise ühiskondlik aktiivsus Eestis 1920. aastatel.....	5
1.1. Naiste hääleõigus ja poliitika.....	5
1.2. Naised ja organisatsiooniline tegevus	9
2. Naiste töö- ja haridusalane aktiivsus Eestis 1920. aastatel.....	15
2.1. Naiste kutsetöö, ametid ja tegevusalad väljaspool kodu.....	15
2.2. Naine ja kõrgharidus.....	20
3. Traditsiooniliste soorollide muutumine.....	23
3.1. Naiste sagenenud võrdlused meestega	23
3.2. Tütarlaste hariduse teemalised artiklid.....	26
4. Artiklite autorite ülevaade	27
5. Teiste riikide naiste problemaatika Eesti ajakirjanduses 1920. aastatel	29
5.1. Euroopa	29
5.2. Lähis-Ida.....	33
5.3. Aasia ja Kaug-Ida	34
5.4. Aafrika.....	35
5.5. Ameerika Ühendriigid	36
Kokkuvõte.....	38
Kasutatud allikad ja kirjandus.....	40
Summary	44

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on Eesti naistel võimalik meestega samaväärselt omandada kõrgharidust, rääkida kaasa poliitikas ning tõusta tippu karjääriredelil. Inimarengu aruanne 2012-2013 tõi välja soolise statistika haridustasemetes, kus kõik numbrid viitasid naiste paremale haridusele – näiteks on Eestis 70% kõrgkoolide lõpetajaist naised.¹ Samal ajal on aga siinne sugudevaheline palgalõhe Euroopa Liidu suurim – üle 27%.² Selle seletamiseks on toodud mitmeid põhjuseid: naiste endi ebakindlus suurema palga küsimisel; naiste suurem tööhõive vähemtasustatud aladel; traditsioonilistest soorollidest tulenev uskumine, et naised ei suuda pidada mitmeid ameteid võrdselt meestega ning probleemid lastesaamise ja töötavate emade ümber.

Traditsioonilised soorollid olid veelgi tugevamad ajal, mil Eesti esimest korda iseseisvaks vabariigiks sai. Tänapäevaste probleemide algupärasid saame otsida ajaloost, nii iseseisvumise ajast (perioodist, mil Eesti naised said esmakordselt meestega võrdselt ühiskondlikes tegemistes kaasa rääkida) kui ka Nõukogude okupatsiooni aastatest. Naistele õiguste andmine seaduse ees ei muutnud aga harjumuspäraseid elukorraldusi sugugi nii kiiresti, et 1920. aastatel juba soolisest võrdsusest palju rääkida saaks.

Naise emantsipatsiooni küsimused Eesti Vabariigi perioodil on ajaloo teaduses küllaltki vähe uuritud teema ning taustinfot leidub vähe. Emantsipatsiooni probleemidest ja naisliikumisest on ilmunud vaid kaks terviklikku teost ja needki on Eesti Vabariigi kaasaegsete autorite poolt kirja pandud – Vera Poska-Grünthali “Naine ja naisliikumine”³ ning Helmi Mäelo “Eesti naine läbi aegade”.⁴ Mõlema teose puhul on aga tegu populaarteaduslike käsitlustega, mitte teaduslike ajalooliste uurimustega. Ülevaateid naiste seisukorrast on andnud ka Eesti Naisliidu aastaraamat “10 aastat Eesti naisliitu”⁵ ning naisliidu kongressidel peetud kõned raamatus “Eesti Naisorganisatsioonide Liidu

---

¹ Eesti inimarengu aruanne 2012/2013: <http://www.kogu.ee/wp-content/uploads/2013/05/EIA20122013.pdf>, lk 27.

² Tackling the gender pay gap in the European Union: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/gpg_brochure_2013_final_en.pdf, lk 11.

³ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust*. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1936.

⁴ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Tallinn: Varrak, 1999.

⁵ *Kümme aastat Eesti naisliitu: 1920-1930*. Tallinn: Eesti Naisliit, 1930.

aastaraamat”.⁶ Rohkem on uuritud naiskõrghariduse küsimusi, ülevaatlilikud on kogumik “Vita academica, vita feminea”⁷ ning korporatsioon Filiae Patriae ja Eesti Rahva Muuseumi koostöös ilmunud “Kuue samba kutse: naisena ülikoolis”.⁸ Naiste poliitilise aktiivsuse kohta leidus enamasti vaid statistikat.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks ongi püüda pakkuda terviklikumat pilti naise emantsipatsiooni puudutavatest teemadest 1920. aastatel ning seda läbi valitsevate ühiskondlike normide ning mõtteviiside analüüsimise. Töö kirjutamise allikad on kaasaegne ajakirjandus suurimate päevalehtede (Postimees ja Päevaleht) näol, mis ühiskondlikku arvamust tugevasti mõjutasid. Lisaks Eesti naiste olukorra analüüsimisele on antud töös uuritud ka seda, mida kirjutati teiste riikide naiste emantsipatsioonist. Aastatel 1920 – 1929 ilmus Postimehes ja Päevalehes kokku 51 naistemadele keskendunud artiklit, millest 39 olid aramuslikud ning antud töös ka analüüsitud. Kõik artiklid on üles leitud Eesti Kirjandusmuuseumi bibliograafiaosakonna kartoteegist ning kättesaadavad digitaliseeritud kujul Digiteeritud Eesti Ajalehtede andmebaasis⁹.

Läbi allikakriitilise meetodi on antud töös välja toodud suuremad probleemküsimused ja hoiakud artiklitest, mis sisu poolest olid kõik subjektiivsed.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb viiest peatükist. Esimeses on antud ülevaade suurematest probleemküsimustest seoses naiste ühiskondliku aktiivsusega, teises on keskendutud töö- ja hariduselu puudutavatele küsimustele. Kolmandas peatükis on analüüsitud muutumises olnud soorollide kohta käinud arvamusi ning neljandas on antud lühike ülevaade artiklite autoritest ja nende võimalikest motiividest arvamuste kirjutamisel. Töö viies osa annab ülevaate sellest, mida kirjutati teiste riikide naiste emantsipatsiooni kohta ning analüüsitud on seda, mis põhjustel taoliseid artikleid Eestis kirjutati.

---

⁶ *Eesti Naisorganisatsioonide Liidu aastaraamat: ülevaade Eesti naisliikumisest Eesti Naisorganisatsioonide... tegevusjärgust*. Toimetanud Emma Peterson, Helmi Jansen. Tallinn: Eesti Naisorganisatsioonide Liit, 1924-1926.

⁷ *Vita academica, vita feminea*. Koostanud Sirje Tamul. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1999.

⁸ *Kuue samba kutse: naisena ülikoolis*. Koostajad Riina Reinvelt, Merike Ivask. Tartu: Korporatsioon Filiae Patriae, 2005.

⁹ Digiteeritud Eesti Ajalehed: <http://dea.nlib.ee/>.

1. NAISE ÜHISKONDLIK AKTIIVSUS EESTIS 1920. AASTATEL

1.1. NAISTE HÄÄLEÕIGUS JA POLIITIKA

Eesti naised said esimest korda valimistel hääletada ja kandideerida 1917. aastal, kui valiti Maapäeva (Eesti Ajutine Maanõukogu). Selline võimalus avanes Vene Ajutise Valitsuse korraldusega, mis hakkas kehtima peale Eesti ka teistes Vene impeeriumisse kuulunud riikides. Ametlikult said Eesti naised hääleõiguse ja õiguse valimistel kandideerida 1918. aastal, mis kinnitati põhiseadusega 1920.

1917. aastal valitud Maanõukokku kuulus selle tegutsemise ajal kaks naist – Anna Leetsmann Vene Sotsiaaldemokraatlikust Töölisparteist ja Alma Ostra-Oinas Eesti Sotsiaaldemokraatlikust Töölisparteist. Kaks aastat hiljem valitud Asutavasse Kogusse kuulus aga juba seitse naist: Alma Ostra-Oinas, Emma Asson-Peterson, Minni Kurs-Olesk, Alma Ast-Anni ja Marie Helene Aul Eesti Sotsiaaldemokraatlikust Tööliste Parteist, Marie Reisik Rahvaerakonnast ja Johanna Päts Eesti Tööerakonnast.¹⁰

Eesti riigi asutamise päevil võtsid naised poliitikast elavalt osa. Kogukondlikel valimistel esinesid naised igal pool kandidaadidena ja paljud neist töötasid omavalitsustes.¹¹ Asutava Kogu valimistel oli valimisaktiivsus küllaltki suur. Näiteks käis Tartus hääletamas kokku 20 688 inimest, mis oli 67% kõigist hääleõiguslikest kodanikest. 13 016 ehk 62,9% kõigist hääletanutest olid naised.¹² Asutavasse Kogusse kandideeris kokku 22 naist.¹³

I Riigikogu töös (1920-1923) osales erinevatel aegadel neli naist (Johanna Päts Eesti Tööerakonnast, Emma Asson-Peterson ja Alma Ostra-Oinas Eesti Sotsiaaldemokraatlikust Töölisparteist ning Paula Järv Eesti Iseseisvast Sotsialistlikust Tööliste Parteist); II Riigikogus (1923-26) oli samuti neli naist (Alma Ostra-Oinas Eesti Sotsialistlikust Tööliste Parteist, Johanna Andreesen, Alice Leevald ja Elise Priks Töörahva Ühisest Väerindest); III Riigikogu (1926-29) tööst võttis osa vaid Alma Ostra-Oinas (Eesti Sotsialistlik Tööliste Partei); IV Riigikogusse (1929-32) kuulus Marie Reisik (Rahvaerakond) ning V

---

¹⁰ *Eesti Asutav Kogu 70: 1919-1920, 1989-1990 : dokumente ja materjale*. Koostanud Küllö Arjakas. Tallinn: Perioodika, 1990, lk 8-9.

¹¹ Reisik, Marie. *Naisliikumine Eestis. - Eesti : Maa. Rahvas. Kultuur*. Tartu: Haridusministeerium, 1926, lk 938.

¹² *Kuidas Asutava Kogu walimised on läinud* - Postimees, 08.04.1919.

¹³ Rahvusarhiiv: Saaga; digiteeritud arhiiviallkad:

<http://www.ra.ee/dgs/explorer.php?tid=68&iid=110100546601&tbn=1&lev=yes&lst=2&hash=3cfaa583e37926ee853e9cd49617252b>.

Riigikogus (1932-37) olid Marie Reisik ja Julie Steinmann Rahvuslikust Keskerakonnast.¹⁴ Ükski naine aga Riigikogu juhatusse ei kuulunud.

Naised tegelesid poliitilises elus mitmete erisuguste küsimustega. Näiteks osales Emma Asson-Peterson Asutavas Kogus olles põhiseaduse koostamise töös; Alma Ostra-Oinas ja Minni Kurs-Olesk olid linnanõunikud.¹⁵ Enamasti tegelesid naispoliitikud sotsiaal- ja hoolekandeküsimustega ning naise emantsipatsiooni teemadega. Nii kirjutas Marie Reisik 1919. aastal vastalt enne Asutava Kogu valimisi kokku kolm artiklit, kus kutsus naisi üles hääletama Asutava Kogu valimistel.¹⁶ Enamik naistest kuulusid ühte või mitmesse naisühingusse ning tegelesid poliitilises elus perekonnaõiguse temaatikaga. Põhjuseks see, et Eestis kehtis põhiseaduse kõrval, mis sätestas, et naine on mehega võrdne, 1864. aastast Balti eraseaduse perekonnaõigus, mille kohaselt kuulus naine siiski mehe eestkoste alla.

1920. aastal vastuvõetud põhiseaduse tsiviilseadustik pärines Balti eraseadusest ning selle koosseksisteerimine põhiseadusega oli vastuoluline. Põhiseaduses kirjutati, et *kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalikõiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest või rahvusest.*¹⁷ Balti eraseadus aga ütles, et *abielu läbi saab mees oma naise eestkostjaks, nõunikuks ja abiliseks.*¹⁸ Naissoost parlamendi saadikute jaoks oli tsiviilseaduse ja perekonnaõiguse muutmine üheks võtmeteemaks.

1922. aastal esitas Eesti Naisliit (kuni 1930. aastani nimega Eesti Naisorganisatsioonide Liit) läbi Riigikokku kuuluvate naissaadikute Riigikogule seaduse parandusettepanekud, millega nõuti, et üks abikaasadest võib nõuda lahutust, kui teine abikaasa tahtlikult perekonna hooletusse jätab või oma kohustustega ei tegele. See seadusettepanek võeti vastu, kuid ajakirjanduse vastukaja sellele teemale oli kas negatiivne või olematu.¹⁹

Valitsuse otsusega moodustati 1923. aastal kohtuministeriumi juurde perekonnaõiguse väljatöötamise komisjon,²⁰ kuhu ei kuulunud aga ühtegi naist, vaid konservatiivsete

---

¹⁴Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 246.

¹⁵ Ibid, lk 98,139.

¹⁶ Reisik, Marie. *Naise ligem ülesanne* - Postimees, 15.03.1919; *Maa naised!* - Postimees, 01.04.1919; *Naised valima!* - Postimees, 05.04.1919.

¹⁷ Eesti Vabariigi Põhiseadus 1920, pt II, §6.

¹⁸ Balti eraseadus pt 3, jagu 1, punkt 11: <http://digar.nlib.ee/digar/show/?id=14500>.

¹⁹ *Kümme aastat Eesti Naisliitu*. Lk 14-15.

²⁰ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust*. Lk 56.

vaadetega meespoliitikud.²¹ Töö perekonnaõiguse muutmise teel tulemusi aga ei toonud. Eesti Naisliit esitas 1924. aastal taas seadusemuudatuse ettepaneku, seekord hoolekandeseaduse uuendamiseks, milles oli kirjas, et vallaline ema pidi pärast lapse sündi kuue kuu jooksul lapse isalt toetust saama. See ettepanek aga Riigikogus enamushääli ei saanud.²²

Naiste õigusi poliitikas kaasa rääkida aktsepteeriti, kuid suhtumine oli sellegipoolest ebasoosiv. Ajalehtedes võis kohata tõlkeid saksa filosoofi Arthur Schopenhaueri seisukohaga, et naine *ei kanna elu kohustusi mitte aktiivse tegutsemise, vaid kannatamisega, sünnitusvaludega, hoolitsemisega lapse eest, alistumisega mehele, kellele ta kannatlik ja lõbustav seltsiline peab olema.*²³ 1928. aasta Päevalehes aga tõstatati küsimus, kas ei ole mitte naiste suurenenud õigused vähendanud sündijate arvu.²⁴ Nendest artiklitest saab järeldada, et 1920. aastate peeti naiste esmasteks ja põhilisteks ülesanneteks laste sünnitamist ja kasvatamist.

Väljaspool kodu aktiivsete naiste kohta leidus teisigi negatiivseid seisukohti. Dr. R. Tamme nimeline autor kirjutas 1925. aastal Postimehesse essee (avaldati järjestikku neljas väljaandes), kus ta teatas, et ühiskondlikult aktiivsed naised kõigile teadaolevalt abielus ja pereelus õnnetud ja läbikukkunud naised olevat.²⁵

Dr. Tamme küllaltki negatiivset mõtet naisliikumise aktivistidest ümber ei lükatud. Vastuseks väitis Eesti Naise toimetaja Eleonore Aaslava, et just sellised naised, kes ise palju kannatanud, oskavad teisi naisi aidata, et need taolisesse olukorda ei satuks. Ta selgitas, et kõik tegevused, mida naised ette võtsid (poliitikas ja kutsetöös) olid vaid selle nimel, et kindlustada omaenese elusid igaks elujuhtumiks.²⁶

Jaan Tõnisson pidas naiste poliitilisi õigusi enesestmõistetavaks, kuid pooldas tegelemist nn positiivsete aladega (näiteks karskusliikumine), olles vastu naiste emantsipatsiooni võitlevale toonile.²⁷

---

²¹ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 202.

²² *10 aastat Eesti Naisliitu*. Lk 18.

²³ *Naistest* - Postimees, 04.03.1921.

²⁴ *Naiste vabadused ja sündijate arv* - Päevaleht, 15.07.1928.

²⁵ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse I* - Postimees 27.02.1925.

²⁶ Aaslava, E. *Kuiwõrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse“* - Postimees, 07.03.1925.

²⁷ Tõnisson, Jaan. *Meie naisterahwaste ühinemine alkoholismuse hädaohu vastu võitlemises* - Postimees, 25.03.1923.

Professor V.G. Aleksejev arutles, et kuigi naise üheõiguslusest mehega ning tüdrukute ja poiste ühtsest hariduseomandamisest räägiti palju, tekitas see küsimuse, kas oli kõige selle kohta mingisuguseid teaduslikke andmeid, et taolised mõtted põhjendatud oleksid olnud.²⁸

Paljud ei hinnanud naiste poliitilist tegevust. Kirjutati, et poliitikasse tulnud naised tihti kadusid sealt, ning ainukesed naised, kes poliitilisel areenil sõna võtsid, olid naiskommunistid. Põhjuseks toodi, et naised lihtsalt piisavalt võimekad ei ole: *mitte üht Caesarit, Bismarck'i, Newton'i, Galileid, Kant'i, Pasteur'i pole naised oma keskel välja saata suutnud*. Mõni autor pidas seda, et naisi meestega võrdseteks peeti, eksituseks, kuna mehi ja naisi väidete kohaselt võrrelda ei saanud, sest tegu olevat võrreldamatute väärtustega²⁹

1920. aastate artiklites leiti küll, et naistel hääleõigus peab olema, kuid muudes poliitilistes küsimustes oli õhus ikkagi mõte, *kas väärrib naine ühesuguseid õigusi mehega? Kas on temal andeid sama palju ja kas võib tema teha tööd sama hästi?*³⁰

Kokkuvõtteks

1920. aastatel tegutses poliitilises elus aktiivselt kümnekond naist, kes naiste emantsipatsiooni teemaga tegelesid. Peamiseks eesmärgiks oli muuta kehtivat perekonnaõigust, mis seadis naise mehe eestkoste alla. Naispoliitikud ja Eesti Naisliit tegid koos mitmeid märgukirju sotsiaalministeeriumile ja kohtuministeeriumile ning arvukaid seaduste muudatusettepanekuid tsiviilõiguse vallas, kuid ajakirjanduse huvi selle vastu oli väga leige, kui mitte öelda, olematu. Kui naispoliitikute ajalehtedes kirjutati, siis enamasti negatiivse tooniga – kaheldi naiste ühiskondlikus (ja poliitilises) võimekuses.

---

²⁸ Aleksejeff, V.G. *Naiskasvatusküsimusest I* - Postimees 14.04.1923.

²⁹ Tamm R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse II, III* - Postimees 28.02.1925; 01.03.1925.

³⁰ *Naiste õigused ja anded* - Päevaleht, 03.11.1929.

1.2. NAISED JA ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

Naisliikumine ja naisorganisatsioonid

1920. aastatel jätkus Eestis hoogsalt juba aastakümneid populaarne seltsiliikumine, kuuluti nii teatri-, koorilaulu-, spordi- ning paljudesse muudesse seltsidesse. Taoliste ühenduste üldiseks eesmärgiks oli Eesti kultuuri hoidmine ja arendamine. On vaid loomulik, et seltsiliikumine haaras ka naisliikumise eestvedajad.

Esimeseks Eesti naisseltsiks saab pidada 1880. aastal loodud Eesti Aleksandrikooli abikomiteed ehk Tallinna nais-abikomiteed.³¹ 1907. aastal asutati Tartu Naisselts, kuhu koguneti esimest korda eesmärgiga emantsipatsiooni probleemseid kohti lahendada ja naisküsimumustega tegeleda.³² Alates 1911. aastast andis naisselts välja Käsitöölehte (mida varem avaldas Tartu Eesti Põllumeeste Selts), mis aasta hiljem muutus kõrvalväljaandeks suuremale ajakirjale Naiste Töö ja Elu; 1922. aastal avati Tartus majapidamiskool.³³

Alates 1917. aastast, mil naisselts hakkas ette valmistama I naiskongressi, hakati ühinguid looma üle terve Eesti. Kongressile tuli kokku 17 erinevat naisorganisatsiooni tervest riigist.³⁴ Esimesel kokkutulekul käidi välja idee naisliikumist juhtiva organisatsiooni loomiseks ning II kongressil 1920. aastal pandi Asutava Kogu naisliikmete algatusel alus Eesti Naisliidule (algselt Eesti Naisorganisatsioonide Liit).³⁵

1920. aastatel tekkis erisuguseid naisühinguid ja seltse juurde. 1926. aastal töötas Eestis kokku 31 feministlikku naisorganisatsiooni, millede poolt oli loodud ja töös hoitud kokku ligi 50 erinevat asutust, enamasti kutsehariduslikud ja hoolekandega tegelevad ettevõtmised; naisseltse oli aga rohkem.³⁶ Kui varasemalt oli tegu pigem väiksemate ja asukohapõhiste ühingutega, siis 1920. aastad paistsid silma mitme suure üleriigilise ühenduse loomisega.

1925. aastal loodi Mari Raamoti algatusel Kaitseliidu juurde Naiskodukaitse, eesmärgiga abistada Kaitseliitu toitlustamis- ja sanitaaralase tegevusega ning sissetulekute

---

³¹ *Seltsid ja ühiskonna muutumine: talupojaühiskonnast rahvusriigini: artiklite kogumik*. Toimetanud Ea Jansen, Jaanus Arukaevu. Tartu-Tallinn: Eesti Ajalooarhiiv/TA Ajaloo Instituut, 1995, lk 122-123.

³² Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 82.

³³ *Tartu Naisselts: 1907-1937*. Tartu: Naisselts, 1937, lk 6,22.

³⁴ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 193.

³⁵ *10 aastat Eesti naisliitu*. Lk 10.

³⁶ Reisik, Marie. *Naisliikumine Eestis. - Eesti: Maa. Rahvas. Kultuur*. Lk 939.

hankimisega. 1932. aastal lisandus Naiskodukaitse ja Kaitseliidu juurde tütarlaste organisatsioon Kodutütred.³⁷

1926. aastal asutati Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing, mille eesmärgiks ühendada ülikooli lõpetanud naised ja aidata kaasa nende tööle, kuid ka naiste üldisele olukorra parandamisele.³⁸

Kolmandaks suureks üleriigiliseks naisorganisatsiooniks sai 1928. aastal Eesti Põllumeeste Keskseksi üleskutsel asutatud Eesti Maanaiste Keskseks, mille eesmärgiks kodumajanduse edendamine ning naiste olukorra parandamine maal. Juba alates 1927. aastast ilmus maanaistele ajakiri Taluperenaine.³⁹

Väiksemaid naissektse oli Eestis kümneid; 1930. aastal kuulus Eesti Naisliitu 35 organisatsiooni, sealhulgas Eesti Õdede Ühing, Eesti Naiste Karskusliit ja Kristlike Noorte Naisühing.⁴⁰ 1920. ja 1921. aastal välja antud Naisliidu iga-aastaste ankeetide põhjal selgus, et naisorganisatsioonide asutajad ja liikmed olid peamiselt naised, kes tegelesid kutsetööga ehk olid aktiivsed väljaspool kodu ja mitte niivõrd koduperenaised.⁴¹

Naiste aktiveerumise kohta leiab 1920. aastate Postimehes ja Päevalehes mitu artiklit, kus konkreetselt naisliikumisest räägiti; kõik artiklid esitasid liikumisele toetavaid argumente. 1923. aasta Päevalehes kirjutati, et see, *mis naisi organisatsioonidesse kiskus oli võitlusse astumine valitseva korra vastu, kus ainult mees valitses ja juhtis.*⁴² Artikkel kandiski pealkirja "Naisliikumisest" ja andis lühikese ülevaate sellest, mida naisliikumine endast kujutas. Ilmselt pidas autor vajalikuks sellise ülevaatliku ja informatiivse artikli kirjutamist, sest selgitustöö naisliikumise motiivide osas oli veel puudulik. 1920. aastatel leidis nii naised kui mehed, kes arvasid, et naisliikumine on juba vananenud nähtus, sest naistel oli poliitiline häälõigus olemas.⁴³

1925. aastal kirjutas Helmi Mäelo Päevalehes naisliikumise probleemidest ja põhjustest; miks ei saanud üldsus aru sellest, mis oli naisliikumine ja miks oli see vajalik. Ta ütles, et pärast häälõiguse saamist hakkasid naisaktivistid mitmetes riikides tegelema naise heaolu küsimustega, kuid Eesti naised teadsid sellest vähe ning seepärast hakati tegelema samade

---

³⁷ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 87.

³⁸ Ibid, lk 89.

³⁹ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 239-242.

⁴⁰ *10 aastat Eesti naisliitu*. Lk 42.

⁴¹ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 85.

⁴² *Naisliikumisest* - Päevaleht 16.06.1923.

⁴³ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 199.

tegevusaladega, mis olid populaarsed enne hääleõiguse saamist. Tegevustest tõi ta välja käsitöö ja majapidamise oskuste arendamise.⁴⁴ Mäelo rõhutas, et aktiivsemad naised olid küll organiseerunud, kuid ühtset sihti naisorganisatsioonidel siiski polnud. Selle mõtte avaldas ta viis aastat pärast just sel eesmärgil loodud Eesti Naisliidu asutamist – ilmselt ei olnud paljude naisaktivistide jaoks Naisliit end siis piisavalt tõestanud.

Selgub, et naisliikumist Eestis varjutas seestpoolt tulev probleem: ühtsuse puudus. Naisseltse asutati enamasti sarnastel eesmärkidel – et parandada naiste olukorda. Enamik naisseltse võttis selle eesmärgi saavutamiseks oma suuna, ehk keskendus erinevatele tegevustele. Vaateid sellele, kuidas naiste olukorda parandada oli aga mitmeid ning tegevustes puudus järjepidevus. Mäelo tõi Päevalehe artiklis näitena välja ühe tegevusala, millega naisseltsid agaralt tegutsesid – koolide loomisega. *Naisorganisatsioonid on siiski üldiste huvidega, kus sagedasti vaheldub juhatus, vahelduvad mitmesugused voolud ühes mitmesuguste huvidega. Ühel juhatusel, kes kooli ellu kutsus, oli tema vastu suur huvi, järgmine juhatus näeb aga peatööala mujal ja kool jääb kui paratamata asutus, mis kord ellu kutsutud, teisele kohale.*⁴⁵

Naisliikumisest ja naiste organiseerumisest rääkivate artiklite põhjal on võimalik järeldada, et naisorganisatsioonide suunamuutused ning kehv selgitustöö teemal, mille nimel naised üldse organiseerusid, olid ühed suuremad takistavad tegurid naiste emantsipatsiooni kiirendamise teel. Üldsus ei mõistnud, miks on naisliikumist vaja ning Eestis puudus selline organisatsioon(-itüüp), mis oleks konkreetselt tegelenud naise poliitiliste õiguste teemadega⁴⁶ – s.o perekonnaõiguse ja tsiviilseadustikuga seotud probleemide lahendamise. Enamik naisseltside tegevusi jäigi emantsipatsiooni mõistes pinnapealseks, sest tihti tegeleti aladega (sotsiaalhoolekanne, kodumajanduse teemalised koolitused, käsitöö edendamine), mis parandasid kultuurielu üldiselt, kuid mitte niivõrd otseselt naiste seisukorda.

Lisaks seesmistele suunamuutustele oli avalikkuse suhtumine aktiivsetesse naistesse pigem negatiivne. *Moodne naisliikumine propageerib laialist naiste osavõttu iseseisvast tulutoovast elukutselisest tegevusest, mis kindlustaks naiste sotsiaalset ja majanduslist rippumatust meestest. Selle juures tuginetakse arvamise peale, et naise võimed on igas*

---

⁴⁴ Mäelo, Helmi. *Meie naisliikumine õigele alusele* - Päevaleht, 28.10.1925.

⁴⁵ Mäelo, Helmi. *Meie naisliikumine õigele alusele* - Päevaleht, 28.10.1925.

⁴⁶ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 90.

*suhtes mehe omadega võrdsed. See on põhjalik eksitus.*⁴⁷ Sellised suhtumised näitavad, et naised ei peetud meestega võrdseteks, mistõttu ka naisliikumine mõnegi lugeja jaoks negatiivne oli.

Postimehe peatoimetaja, ühiskonnas austatud Jaan Tõnisson naisliikumist ei laitnud, kuid päris positiivselt sellesse ka ei suhtunud. *Kui enne esimest Vene revolutsiooni katsuti meie naisliikumist poliitilise radikalismuse teenistusse rakendada, siis astusime sellele lausa vastu./ Kus aga on püütud positiivset tööd teha, et meie naisterahva sotsiaalse, kultuurilise ja poliitilise seisuga tõstmiseks kaasa aidata, seal on meil rõõm olnud ühes tõmmata meie naisliikumise sõpradega.*⁴⁸ “Positiivse töö” all mõtles Tõnisson karskusliikumist. Tõnissoni suhtumisest saab hea ülevaate, mõeldes üldiselt Postimehe naistematika peale – kajastust ei olnud palju ja pigem olid lehes avaldatud sõnavõttud negatiivselt meelestatud.

Naised ja karskusliikumine

Esimene karskusselts Eestis oli 1889. aastal Toris loodud “Täht”.⁴⁹ Karskusliikumine kogus Eestis populaarsust, aastatel 1889-1893 loodi uusi seltsi 33 ning järgnevate aastatega tekkis juurde kümneid uusi ühinguid.⁵⁰ 1923. aastal toimus Tartus esimene naiste karskuspäev, mis tegelikkuses kestis kolm päeva ning kokku osales sellel umbkaudu 300 naist.⁵¹ Samal aastal moodustati Eesti Naiste Karskusliit, veidi hiljem naiste karskusselts Tartus.

Naiste Karskusliidu eesmärgiks oli karskuse populariseerimine kodu- ja kasvatusküsimustega seoses. Naiste karskusliikumise üheks suurimaks saavutuseks saab kindlasti pidada emadepäeva pidamise algatust. Algselt tähistasid seda päeva vaid naisorganisatsioonid, kuid juba 1924. aastal toimus emadepäev üleriigiliselt.⁵²

---

⁴⁷ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse IV* - Postimees, 03.03.1925.

⁴⁸ Tõnisson, Jaan. *Meie naisterahvaste ühinemine alkoholismuse hädaohu vastu võitlemiseks* - Postimees, 25.03.1923.

⁴⁹ *100 aastat karskusliikumist Eestis 1889-1989*. Koostanud Erki Silvet. Tallinn: Eesti Raamat, 1989, lk 9.

⁵⁰ Vahre, Lauri. *Karskusseltside osast Eesti riikluse sünniprotsessis* - Akadeemia, nr 5, 1997, lk 961, 963.

⁵¹ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 226.

⁵² Ibid, lk 228.

Sellest, millised olid naiste karskusliikumise väljundid, rääkis Päevaleht 1923. suvel, mil rõhutati seda, et kõik Eesti naiseltsid täiskarskluse nõudeid täitma hakkavad ning karskusliidu ümber koonduvad.⁵³

Karskusliikumine oli ühiskonnas aktsepteeritud nähtus ja küsimust selles osas, et naised oma selleteemalise liidu ja seltsi asutasid, ei olnud. Põhjuseks suur vastasseis alkoholitarbimisele ühiskonnas ning naiste hulgas. See leidis vastukaja ka ajalehtedes.

Mõnes artiklis kirjeldati üsna elavalt seda, kuidas noorte naiste hing juua tahtis, ning et hingele truu olla, joodi toopide viisi alkoholi ning enda välja elamiseks ka “publikum” vajalik oli. Näiteks arvas Helmi Neggo ühes artiklis, et alkoholitarbimine oli liiga suur naisüliõpilaste seas: ta kirjutas 1920. aastal H. Tõramaa varjunimega, et tema meelest Tartus lausa “joomakorporatsioone” loodi.⁵⁴

Purjus naisterahvad tegid aga muret rohkem kui ühele lugejale ja nii saame samal aastal samuti Postimehest lugeda kurja kirja, et naisterahvad kõige suuremad öörahu rikkujad pidavat olema. Naistele, kellele “puskariaur pähe oli tõusnud” oli kõige soovituslikum koht kirjutaja arvates politseikong.⁵⁵

Ilmselt samadel põhjustel – naiste alkoholi tarvitamise pärast - 1923. aastal, pärast esimest naiste karskuspäeva, kirjutas Jaan Tõnisson naiskarskusliikumise kohta vaid kiidusõnu. Ta ütles, et kui naised karskusliikumisele sama kindlalt tegelevad, kui muude seltsiliste tegevustega, siis selle näol oleks tegu *ilusama joonega Eesti naisliikumises*.⁵⁶ See mõtteavaldus aga naisliikumisele üldiselt head valgust ei heitnud.

1925. aastal kirjutas Helmi Mäelo Päevalehes, et naised juba loomupärased karskusepooldajad olid, mille all autor ilmselt mõtles emaks olemise ja lastekasvatamise vastuolusid alkoholiga. *See on emade töö, see on niisuguste emade töö, kes oskavad oma lastesse kasvatada terve ilmavaate, kes oskavad sinna jätta puhtad tunded*. Mäelo kutsus aina rohkem naisi üles karskusliikumisest ja karskusliidu tegemistest osa võtma.⁵⁷

---

⁵³ *Naisliikumisest* - Päevaleht, 16.06.1923.

⁵⁴ Tõramaa, H. (Helmi Neggo). *Sapilised ääremärkused* - Postimees, 23.03.1920.

⁵⁵ *Naisterahvad öörahu rikkujatena* - Postimees, 28.06.1920.

⁵⁶ Tõnisson, Jaan. *Meie naisterahvaste ühinemine alkoholismuse hädaohu vastu võitlemiseks* - Postimees, 25.03.1923.

⁵⁷ Mäelo, Helmi. *Naise osa alkoholismiwastases võitluses* - Päevaleht, 03.05.1925.

Kokkuvõtteks

Naiste sõnavõtte poliitikas ja seltsilisi ettevõtmisi ühiskond ja ajakirjandus väga palju ei toetanud, naisliikumisse suhtuti pigem negatiivselt. Põhjuseid saab tuua mitmeid: kirjanduse ja allikate põhjal selgub, et naisliikumisel puudus ühtne kindel suund ja eesmärk – sellest tulenevalt tegelesid organisatsioonid väga paljude erinevate aladega ning liikmete vahetumisel muutusid ka prioriteedid. Enamik seltse oli kultuuriliste tegevusaladega ning esmaseks ülesandeks ei olnud naiste õigused vaid midagi muud (karskus, käsitöö, kodumajandus jms). Ajakirjandusest järeldub, et rahvale jäi naisliikumise põhjus segaseks, kuna hääleõigus oli Eesti naistel juba olemas. Karskusliikumine seevastu aga oli toetatud ja hinnatud liikumine, mistõttu selle edu andis jõudu ka naisliikumisele ning Naiste Karskusliit lisaks naiste olukorra parandamisega üldisemalt tegeleda sai.

2. NAISTE TÖÖ- JA HARIDUSALANE AKTIIVSUS EESTIS 1920. AASTATEL

2.1. NAISTE KUTSETÖÖ, AMETID JA TEGEVUSALAD VÄLJASPOOL KODU

20. sajandi alguseks oli Eesti töömaastik muutunud sarnaselt paljudele teistele riikidele, kus mitmetes tööstusharudes olid kasutusel masinad, mis inimese töö kiiremini ja efektiivsemalt ära tegid. See tekitas töötust meeste hulgas, kuid seadis ka naised olukorda, kus koduseid tegemisi aina vähemaks jäi – vajaliku sai kätte poest.⁵⁸ I maailmasõda ja Vabadussõda tõid endaga kaasa naiste suurema tööhõive aladel, kus enne töötasid mehed ning tõestatud sai, et enamikel aladel saavad naised hästi hakkama.

Eestis kehtinud Balti tsiviilseadustiku kohaselt oli naine mehe eeskoste all, kuid vallalised naised ja lesed jäid seetõttu olukorda, kus tuli enese eest ise hoolt kanda ning üheks võimaluseks oli teha kutsetööd. Kutseoskuste vajalikkust rõhutati abielunaiste hulgas, kuna erisugused oskused kodutööde vallas naise majanduslikku ja üldist heaolu pidid parandama.⁵⁹ Lisaks hakkas Eestis 1920. aastatel tekkima (kõrg)haritud naiste põlvkond, kes mitmesugustel elualadel tööle soovisid asuda.⁶⁰

1922. aasta rahvaloenduse andmetel tegid tasu teenivat tööd väljaspool kodu 305 383 naist, mis oli 52,0% naiste üldarvust (võrdluseks meestel oli sama protsent 67,2). Sealjuures moodustasid naised 53,9% majateenijatest, vahelduva tööalaga ja mitmes tööharus töötavatest isikutest ning vaid 10,2% kõigist töötajatest side ja transpordi alal.⁶¹

Statistilised numbrid näitavad, et võrreldes meestega ei olnud naiste tööhõive oluliselt madalam, kuid antud statistikasse ei ole arvestatud meeste ja naiste koduseid töid. Tööpäevade lõpud ja nädalavahetused olid naistel täis teistsuguseid tegemisi: laste eest hoolitsemist, toidu valmistamist ja koristamist, mistõttu naise töötunnid tegelikkuses meeste omadest suuremad olid.⁶² Naise töö hindamine koduses keskkonnas oli niisiis probleemküsimus, naisaktivistid nõudsid naise koduse töö suuremat hindamist ja selle kinnitamist ka seadusega. 1926. aastal lugemisel olnud Naisliidu poolt pakutud

---

⁵⁸ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 35.

⁵⁹ *10 aastat Eesti Naisliitu: 1920-1930*. Lk 24.

⁶⁰ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 204.

⁶¹ *1922 a. üldrahvalugemise andmed. Viik III, Rahva tööala ja ühiskondline kihitus*. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo, 1925, lk 20.

⁶² Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 36.

perekonnaseaduse eelnõus oli välja toodud paragrahvid, milles nõuti, et *naise töö majapidajana ja kasvatajana hindamise leiab*.⁶³ See eelnõu ja teatavasti ka mitmed teised Naisliidu ettepanekud aga reaalseks seaduseks ei saanud.

Naiste töö temaatika sai 1920. aastate ajakirjanduses laialdast kajastust. Näiteks kirjutati, et mõned naised võiksid kutselise tööga tegeleda. *Kahtlemata peavad mõned, ja nendel peab kohase töö leidmise võimalus olema. Aga neid on vähe. Nende väheste saatuste pärast ei oleks ometi kuidagi õigustatud massiline naiste juhtimine elukutselisse tegevusse, ja massiline naiste jõu ja tervise raiskamine elukutselises töös ja sellele ettevalmistamises, nagu seda on näiteks ülikooli stuudium j.t., mida naisliikumise juhid soojalt soovivad ja kuhu naised nii hoogsalt nüüd tungivad*.⁶⁴

Üldiselt ei võetud ajakirjanduses palju sõna naise koduse töö teemadel, see oli justkui iseenesest mõistetav, et naise traditsioonilised soorollid jätkuvad ka tööl käies. Küll olid aga mitmete ametite puhul suureks probleemiks naistele seatud piirangud ning ka ühiskondlik suhtumine neisse naistesse, kes ebatraditsioonilisi ameteid tahtsid pidada, oli negatiivne.

1919. aastal oli reguleeritud naiste ja laste töötamist ning 1921. aastal Genfis vastu võetud regulatsioonid keelasid naistele tervislikel põhjustel mitmed erinevad ametid, eelkõige sellised, mis võisid kahjustada naise viljakust; näiteks kuulusid nende ametite alla teatud keemiliste ainete või tööstusvärvidega seotud tööd.⁶⁵ Mitmetele ametitele kehtisid muud piirangud – naised ei tohtinud teha öötööd, tööpäeva pikkus ei tohtinud olla üle kaheksa tunni ning teised regulatsioonid, mis naiste tööd tervise seisukohast parandasid (ventilatsioon, pesemisvõimaluste olemasolu, istumise võimalus seisval töökohal jms)⁶⁶ Lisaks olid reeglid selle kohta, kui vara enne sünnitust peab naine töölt lahkuma ning millal pärast sünnitust ta tagasi tööle asuda võib. Kõik need regulatsioonid olid naiste endi tervise huvides, kuid tööandjate silmis vähendas see naiste väärtust võrreldes meestega, naised töötajatena ei olnud nii efektiivsed.

Tööga seotud piirangute kõrval takistasid naiste emantsipatsiooni erinevatesse ametitesse asumisel eelarvamused nende võimete osas. Naisi ei tunnustatud samadel ametitel

---

⁶³ 10 aastat Eesti Naisliitu: 1920-1930. Lk 17..

⁶⁴ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsesse IV* - Postimees, 03.03.1925.

⁶⁵ ABC of women workers' rights and gender equality: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_087314.pdf, lk 9.

⁶⁶ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 42.

meestega võrdselt ning oli juhtumeid, kus naised tõrjuti eemale töökohtadelt, kus nad end tegelikult juba tõestanud olid (nt. koolijuhtimine).⁶⁷

Kõige rohkem kirjutatigi Postimehes ja Päevalehes naiste kutsetöö teemadel just selle nurga alt, kas naine ikkagi piisavalt võimekas on mehega võrdselt ametialadel tegutsema.

Kõige parema ülevaate eelarvamustest ja traditsioonilistest mõtteviisidest andis lugeja dr. R. Tamm oma essees, kus tundis muret selle üle, et naised meeste elukutsetesse tungivad. *Massiline naiste tung meeste elukutsetesse tähendab massilist kõrgeväärtuslist viljapuude maharaiumist väikese väärtusega põletispuuks*, võrdles Tamm naised viljapuude ja mehi põlispuudega.⁶⁸ Lisaks kirjeldas ta, kuidas juhtivatel kohtadel naised muutsid terveid institutsioone pealiskaudseks ning et naised üldiselt pikki tulevikuplaane tööl teha ei oskavat.⁶⁹

Viimase mõttega võis autoril ka õigus olla, kui meenutame naisliikumise üht probleemi – järjepidevuse puudust – kui naisseltsid mitmeid koole asutasid, kuid seltsi vahetunud juhtkond kooliga enam esmajärjekorras tegeleda ei soovinud. Kahjuks artikli autor ise ühtegi näidet ametikohtade kohta, kus naised halvemad meestest olid, ei toonud.

Naiste kutsealadele ja erisugustesse ametitesse pürgimisel oli piiravaks teguriks ka konkurents meestega. Nii kirjutati, et meeste ametitesse pürgivad naised teevad meestele töö leidmise raskemaks.⁷⁰ *Veel vähem on loota, et tööandjad humaansetel ja rahvushügieenilistel kaalutlustel naiste odavamale tööjõule tagasi lükkaks, mis pealegi veel ka meeste töötasu aitab alla suruda.*⁷¹

Eelnevatele mõtetele vastas Eleanore Aaslava, kes teatas, et ettevõtted naised alahindavad, ja kui sellest tulenevalt ka meeste töö väheneb ja palk alaneb, siis saab selles süüdistada vaid ettevõtjatest mehi endid: *Ärgu pandagu seda siis mitte naiste arvele.*⁷²

Üks konkreetsemaid naiste ameteid, mis 1920. aastate leheveergudelt läbi käis, oli naispolitsei. 1923. aastal avaldas Helmi Mäelo Päevalehes arutleva loo naispolitsei ameti vajalikkuse üle, kus tõi näiteid ka mujalt maailmast taolise ametikoha rakendamise kohta. Tema arvates oli naispolitsei amet üks peamisi eesmärke, mida täita, kui valitseva

---

⁶⁷ Reisik, Marie. *Naisliikumine Eestis. - Eesti: Maa. Rahvas. Kultuur.* Lk 939-940.

⁶⁸ Tamm, R.dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse II* - Postimees, 28.02.1925.

⁶⁹ Ibid, 01.03.1925.

⁷⁰ Ibid, 27.02.1925.

⁷¹ Ibid, 03.03.1925.

⁷² Aaslava, E. *Kuiwõrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse”* - Postimees, 07.03.1925.

ebakõlbluse vastu võitlema asuda. *See on nii kõlbline kui ka ühiskondline möödapääsematus, mida kord peame tõsiselt kaalumisele võtma, sest leidub ju seaduste rikkujate ja eksijate hulgas küllalt naisi ja alaealisi, kes hoopis teistsugust ümberkäimist vajavad kui meespolitsei seda võib teha.*⁷³ Ta käis välja idee hakata naispolitseinikke välja koolitama kolmekuuliste kursustega.

Pisut rohkem kui nädal hiljem kirjutab naispolitseist Dr. C. Schwalbe, kes tõi konkreetseid näiteid Saksamaalt (kus naispolitsei alates 1907. aastast töötas) ning vastas Mäelole just politseinike koolitamise osas, et hea oleks need naised enne ametisse asumist välismaale pooleks aastaks õppima saata.⁷⁴

Erinevalt kahest eelnevast autorist, oli naispolitsei ameti loomise vastu Dr. Emma Lasberg, kes tõstatas küsimuse, kas politsei on ikkagi õige asutus kõlblusega tegelemiseks. Autor leidis, et selleks tarbeks oleks pigem vaja luua erinevaid hoolekandeesutusi ning arvas, et naispolitseid ellu kutsuda ei ole tarvis.⁷⁵

Eksperimendi korras ja siseministri eriloaga sai esimene Eesti naine siiski alustada õpinguid Politseikoolis Tallinnas ja seda 1929. aastal. Lydia Kukk asus samal aastal tööle Tallinnas kriminaalpolitseis. Terve Eesti iseseisvuse ajal töötas politseinikena vaid kolm naist⁷⁶

Naiste koduväliste tegevuste kohta oli ajakirjanduses arutlusi spordi ja kunsti teemadel.

1928. aastal kirjutab Päevaleht, et kuigi naised soovivad sporti teha, siis kõik alad neile aga ei sobivat. Ebasobilikeks aladeks peeti näiteks jalgpalli, maadlust ja poksi. *Kõik see oleks ju väga kena ja kellegil ei võiks olla midagi selle vastu, kui asi ise mitte ei muutuks naeruväärseks. Kes meie naiste esinemisi spordiväljal jälginud, see on märganud, et naised oma suures enamuses mitte ei spordi, vaid teevad mingisugust koomilist plastikat.* Artikli autor leidis, et naiste sporditegemine ei naeruvääristanud ainult naisi endid, vaid ka spordialasid üldiselt.⁷⁷

Naiste maskuliinsusest kirjutati Postimehesse artikkel, kus keskenduti teemale, et naiste seas lenduri kutse populaarsemaks muutumas oli. Avaldati kurbust selle üle, et naised

---

⁷³ Mäelo, Helmi. *Naispolitsei küsimus* - Päevaleht, 22.11.1923.

⁷⁴ Schwalbe, C. dr. *Naispolitsei küsimus* - Päevaleht, 03.12.1923.

⁷⁵ Lasberg, Emma. dr. *Weel kord naispolitsei küsimusest* - Päevaleht, 22.01.1924.

⁷⁶ Krikk, Mai. *Eesti politsei loomine ja areng. 1918-1940*. Tallinn: Politseiamet, 2001, lk 141.

⁷⁷ *Naised tikuwad liig kaugele* - Postimees, 15.10.1928.

enam söökide paremus ja isegi armukeste arvus ei võistelnud, vaid üle aina suuremate vahemaade tahtsid lennata. Autor tõi mitu näidet Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia naistest, kes lennukeid juhtisid ning tõi igauhe puhul välja, kui ebanaiselikud nad tema meelest olid.⁷⁸

Ka kunstis ei pidanud kõik lehelugejad naiste võimeid meestega võrreldavaks. Päevalehe lugeja kirjutas Schopenhaueri vaimus, et *terve naisajaloo silmapaistvamad pead pole kunagi jõudnud tõsiselt suurte, algupäraste ja originaalsete saavutusteni kunstis, pole suutnud ülepea kinnitada ühtki jäädava väärtusega teost./ Neil puudub see vaimu objektiivsus, mis just tähtis maalikunstis: nad takerduvad igal pool subjektiivsuses. Erandid ei muuda asja.*⁷⁹

Naisi pigem halvustanud R. Tammel oli kunstide osas aga teistsugune vaade. Tema arvates olid kunstid just see valdkond, kus naised üldse meestega midagi võrdselt oleks teha suutnud. Ta tõi eraldi välja laulmise, näitekunsti ja romaanikirjutamise.⁸⁰

Kokkuvõtteks

Üldiselt võib öelda, et naiste kutsealast tööd 1920. aastatel ei hinnatud, tööle seatud piirangud – mis kindlasti olid seotud ka mitte ainult tervisekaalutlustega, vaid faktiga, et naine esmajoones ikkagi sünnitaja ja ema pidi olema – ja madalam töötasu panid naised meestega võrreldes kehvemasse olukorda. Probleemi süvendas tekkinud konkurents meestega. Ajakirjandus võttis negatiivse hoiaku, kuid konkreetseid elualasid ja ameteid (v.a. politsei) ei mainitud. Naispolitsei suhtes ei olnud kindlat hoiakut – oldi poolt ja oldi vastu, esimene naispolitseinik alustas tööd 1929. aastal.

---

⁷⁸ *Naised õhus* - Postimees, 25.06.1928.

⁷⁹ *Naistest* -Päevaleht, 04.03.1921.

⁸⁰ Tamm,R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse II* - Postimees, 28.02.1925.

2.2. NAINE JA KÕRGHARIDUS

1920. aastateks oli naistel võrdselt meestega võimalik haridust omandada kuni keskkooli lõpuni, esimene eestikeelne tütarlastegümnaasium loodi 1906. aastal ja selleks oli Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi I järgu Tütarlaste Kool⁸¹ (tänapäevane Miina Härma Gümnaasium). Ülikooli ukсед avati naistele vabakuulajatena Tartu Ülikoolis 1905. aastal, suleti 1908. aastal ning avati taas 1911. aastal ning täieõiguslikult said naised kõrgharidust omandama hakata alates 1915. aastast.⁸²

1920. aastatel oli välja kujunemas akadeemiliste naiste põlvkond, kes kõrghariduse saanud kas Eestist või välismaalt. Naiste kõrgematesse hariduspüüetesse ei suhtunud üldiselt soosivalt. Ühes oma kõnes andis sellekohase ülevaate Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu (loodud 1926) esinaine Mea Krims, kes ütles, et eestlased hindasid küll haridust, kuid laste harimisel eelistati peresiseselt ikkagi poisslapsi ning tütardele arvati, et piisab vähemast.⁸³

Kõrgharitud naised ei vaadatud hea pilguga, neid pilati ajakirjanduses.⁸⁴ Meesüliõpilaste eelarvamused olid suured ning naisüliõpilaste suhtes oldi isegi vaenulikud. Naisüliõpilastesse suhtuti halvustavalt ning ignoreerivalt.⁸⁵ Ühest küljest võis olla sellise suhtumise taga üldine haritlaste üleküllus, mis 1920. aastate Eestis valitses.⁸⁶ Teisalt võib põhjuseid otsida juurdunud soorollidest – naised ei peetud piisavalt võimekaks. See aga ei vähendanud naiste huvi kõrgkoolis õppida. Kogu üliõpilaste arvust oli 1926. aastaks naised ligikaudu 30%. Kõige enam huvitati filosoofiateaduskonnast, huvi oli ka kaubandusteaduse, õigusteaduse, arstiteaduse, matemaatika, loodusteaduste ja põllumajanduse vastu.⁸⁷ Kõige rohkem üliõpilasi oli 1926. aastal, kui neid oli 4700, neist 28% naised, aga langes 1930. aastatel 3000 kanti. Aastatel 1919-1939 lõpetas Tartu Ülikooli 5751 inimest, neist kaks kolmandikku olid mehed⁸⁸

Esimene Eesti soost naisdokter Aliide Teemant kaitses oma kraadi juba 1911. aastal Berni ülikooli juures; esimene Eesti soost naisdokterant Tartu Ülikoolis oli Lydia Poska-Teiss,

---

⁸¹ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 49-50.

⁸² Tamul, Sirje. *Naisüliõpilased Tartu Ülikoolis 1905-1918 - Vita academica, vita feminea*. Lk 99-114.

⁸³ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 93.

⁸⁴ *Kuue samba kutse. Naisena ülikoolis*. Lk 11.

⁸⁵ Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade*. Lk 94.

⁸⁶ *Eesti Naisorganisatsioonide Liidu aastaraamat II*. 1926, lk 51.

⁸⁷ Reisik, Marie. *Naisliikumine Eestis. - Eesti : Maa. Rahvas. Kultuur*. Lk 939.

⁸⁸ Zetterberg, Seppo. *Eesti ajalugu*. Tallinn: Tänapäev, 2011, lk 450.

kes sai kraadi 1930. aastal.⁸⁹ 1920. aastad olidki ühest küljest esimeste naisharitleaste tööleasumise aeg, kui ka kõrghariduse populariseerumise aeg naiste hulgas, mistõttu aina enam naisi ülikoolitee jalge alla võttis. Üliõpilaseks olemine tähendas aga seda, et noored, abielu- ja lapsesaamiseas naised pereloomise asemel teadustööd tegid. Üldsuse suhtumine oli, et naine, minnes ülikooli, oma esmased ülesanded unustab; või kui ülikoolist partneri leiab, siis jätab kooli pooleli; või ka pärast ülikooli lõppu pereloomise asemel hoopis uutele ametitele keskendub.⁹⁰ Ühiskondlik suhtumine oli kõikidel mainitud juhtudel halb.

1925. aastal kirjutas lugeja R. Tamm Postimehes, et naised end meestega võrdseks pidasid ning seda uskudes ülikooli pea kõikidesse teaduskondadesse pürgisid. Artikli autori arvates oli see mõte aga “eksitus”. Naiste tööd ja vaeva ülikooliõpingutes pidas autor asjatuks ning arvas, et kõik naiste teaduslikud tööd vaid meeste “järelaimamine” olnud.⁹¹ Sellest võib järeldada, et naisi ei peetud kõrgkoolis meestega võrdselt võimekateks. Autor toob kaks näidet edukatest naistest (matemaatik Kovalevskaja ja keemik Curie), kuid arwab ekslikult, et teaduskarjääri puhul pole naistel aega lapsi saada – mõlemal mainitud naisel olid lapsed. Ta puudutas ka kooli poolelijätmise temaatikat: arvati, et sobiva kaasa leidmise korral jätavad naised tihti kooli pooleli ning üleüldse astuvadki kõrgkooli vaid abikaasa leidmiseks.⁹² Valitses arvamine, et naised eelistasid võimalusel alati abielu teadusele.

Artikli vastukajast saame lugeda, et tegelikult läks suurem osa nii naistest kui meestest ülikooli tihti seepärast, et neil pärast keskkooli lõppu midagi paremat teha ei olnud. Autor ei lükka ümber väidet, et naised endale ülikooli meest otsima läksid ja rõhutas, et järelikult olid paljud naised ülikooli astunud häda sunnil ja kosilase puudumisel. Naiste võimetest rääkides rõhutati, et meenutada tasub, millal anti naistele võimalus meestega võrdsemalt haridust omandama hakata. *Oli ja on ju naine alati selle mõttega suureks kasvanud: “ah, mis need naised nüüd teavad, on ju targemaid, las mehed arutavad” jne. Nii et iseenesest on juba seisukord niisugune, et naised tihti seda väljendamata jätnud, mis ehk väljendamise väärt oleks olnud ja mehed sama tihti nii mõndagi on väljendanud, mis nad oleks võinud enesele jätta.*⁹³

Vastuseks naiste vaimsele võimekusele kirjutati, et Euroopa ja Ameerika naised täppisteaduste alal edukamad olid, kui näiteks Aasia meesteadlased. Lisaks tõi autor

---

⁸⁹ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 50.

⁹⁰ *Eesti Naisorganisatsioonide Liidu aastaraamat II*, 1926, lk 49.

⁹¹ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse* - Postimees, 28.02.1925.

⁹² Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse* - Postimees, 01.03.1925.

⁹³ Aaslawa, E. *Kuiwõrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse”* - Postimees, 07.03.1925.

teravalt välja ka ühe R. Tamme naise kritiseeriva artikli allikaliste materjalide kriitika. Ta ütles, et autorid, kellele Tamm toetunud oli, pärinesid riikidest (vihjates sellega saksa keelt kõnelevatele rahvustele), kes veel 1920. aastatel püüdsid tõestada, et eestlaste ja soomlaste ajuehitus abstraktset mõtlemist ei võimalda.⁹⁴

Naiste kõrghariduse toetuseks ilmus 1920. aasta Hommiku Postimehes artikkel, kus autor väitis, et ajaloo-filosoofia teaduskonnas naisüliõpilasi meestest rohkem oli (aastatel 1918-1944 72,1% kõigist filosoofiateaduskonna lõpetanutest olid naised⁹⁵), kuid üldiselt võiks naisüliõpilaste arv suurem olla. Välja toodi mitu põhjendust, miks naise kõrgharidusmaastikul vähe oli (soorollid, tahe teha midagi praktilisemat, pereloomine), kust jääb kõlama mõte, et õppimiseks vajalikke finantse oli meestel lihtsam saada kui naistel ja mitmed naised raha puudumisel ülikooli astuda ei julgenud.⁹⁶

Üks probleeme, miks naisüliõpilastesse halvasti suhtuti, võis olla ka alkoholi tarbimine ning suitsetamine haritud naiste hulgas, eriti ajal, kui need üliõpilased olid.

Nii kirjeldab Helmi Neggo, kes ise Helsingis kõrghariduse omandanud oli, et Eesti akadeemilised naised palju suitsetasid ja toopide viisi puskarit jõid.⁹⁷

Kokkuvõtteks

Probleeme naiste kõrghariduse omandamisega seoses oli 1920. aastatel jätkuvalt, kuigi õppimine neile juba varem võimaldatud oli. Artiklites kirjeldatu põhjal võib arvata, et esiteks ei peetud naise piisavalt võimekateks, teiseks jättis halva mulje see, kui naine abiellumise tõttu õpingud pooleli jättis. Samal ajal oli Eestis haritlasi piisavalt ning artiklite põhjal võib järeldada, et palju oli neid (ka meeste seas), kes ülikooli vaid seepärast läksid, et muud paremat teha ei olnud. Üheks põhjuseks kehval suhtumisel naiste kõrgkooliõpingutesse võis olla fakt, et teadustööga tegelevad noored naised pereloomise edasi lükkasid või ära jätsid (mis tegelikkuses tekitab küsimuse, et miks suhtuti kehvasti siis pereloomise tõttu kooli pooleli jätnud naistesse). Kehvale olukorrale lisaks rõhutati ajakirjanduses naisüliõpilaste alkoholitarbimist, millesse hästi ei suhtunud. Emantsipatsioon kõrgharidusmaastikul oli täies hoos, kuid vaevaline.

---

⁹⁴ Märkused naisüliõpilaste kohta - Postimees, 09.03.1925.

⁹⁵ Lindström, Lauri. *Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918-1944: rahvus, sugu, sünnikoht ja keskhariduse omandamise koht üliõpilaskonna kujunemist ja kõrghariduse omandamist mõjutavate teguritena*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, 2001, lk 65.

⁹⁶ Meie naisüliõpilased - Hommiku Postimees, 05.06.1920.

⁹⁷ Tõramaa, H. (Helmi Neggo). *Sapilised ääremärkused* - Postimees, 23.03.1920.

3. TRADITSIOONILISTE SOOROLLIDE MUUTUMINE

3.1. NAISTE SAGENENUD VÕRDLUSED MEESTEGA

1920. aastatel kestis maailmas feminismi esimene laine, teise nimega liberaal- ehk võrdsusfeminism, mille kohaselt puudusid naistel ja meestel olemuslikud erinevused.⁹⁸ See liikumine rõhutas, et naiste ja meeste vahel ei ole erinevusi intelligentsitasemes ja üldises võimekuses ning nõudis naistele võrdseid õigusi seaduse ees. Kuigi Eestis oli naistel 1920. aastateks hääleõigus juba olemas, siis sarnane mõtteviis oli levinud ka siia. Sellest tulenevalt tegutsesid taolise ideoloogia vaimus siinsed naisliikumise pooldajad ning rohkem kui naiste eripärasusi, rõhutati nende võrdsust meestega.

Naiste suurenenud õigused ning laienedud võimalused haridus- ning töömaastikul võrdsustasid naist meestega aina enam ja paratamatult tõi see kõik kaasa rohkelt naiste võrdlemisi meestega. Traditsiooniliselt olid naisele omistatavad iseloomuomadused õrnus, nõrkus ja lapselikkus.⁹⁹ Töötavatel ja haridust omandavatel naistel sellised omadused aga tasapisi kadusid ja omaks võeti pigem elus edasiviivad iseloomuomadused nagu ratsionaalsus, vastupidavus ja täiskasvanulikkus. Võrreldes varasemate aegade muutusid naised iseseisvamaks, lahendasid probleeme ratsionaalsemalt, oskasid elurõõmu säilitada vananedes ja nägid üleüldiselt kauem noored välja, sest hakkasid tegelema ka spordi ja kehakultuuriga.¹⁰⁰ Sellega seoses heideti naistele ette aga mõttetut meeste järeletegemist kõigil elualadel.¹⁰¹ Niisiis iseloomustavad 1920. aastaid nõudmised meestega võrdsuse järele ja sellest tulenevalt palju küsimusi, kas naised ikka on meestega võrdsed.

Naiste võrdlemist meestega kohtas ajakirjanduses rohkelt; sõna võeti nii füüsiliste kui vaimsete võimete osas; räägiti, et naised mehestuma hakkavad (ning mainiti sellega seoses ka muret meeste naisestumise osas); eelpool mainitu tõestamiseks toodi vahel isegi näiteid kunsti- ja teadusaladelt.

1920. aasta Postimehes kirjutati, et naisele iseloomulikud omadused olid näiteks valskus, truudusetus, äraandlikkus ja tänamatus; *kohtulikes valemendis on naised palju sagedamini*

---

⁹⁸ Põldsaar, Raili; Kivimaa, Katrin. *Feministlik teooria - 20. sajandi mõttevoolud*. Toimetanud Epp Annus. Tartu: Tartu Ülikool, 2009, lk 800.

⁹⁹ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 29.

¹⁰⁰ Ibid, lk 34.

¹⁰¹ *Kümme aastat Eesti naisliitu: 1920-1930*. Lk 11.

*süüdlased, kui mehed.*¹⁰² Millised olid autori motiivid midagi sellist öelda, on raske öelda; välja saab tuua artikli alapealkirjas viidatud Arthur Schopenhaueri, kelle mõtetega autor igati nõus oli.

Naiste peamiseks iseloomujooneks peeti alalhoidlikkust. Jaan Tõnissoni arvates oli naiste ülesanne tegeleda lastekasvatuse, sh kõlbelise kasvatusega.¹⁰³ Teda täiendasid teised, kelle arvates oli naine vaid siis terviklik isik, kui ta täielikult anduda oskas ning alalhoidlikuks jäi. Küll aga konstanteeriti, et 1920. aastate naistel taolised omadused enam nii iseloomulikud ja omased ei olnud.¹⁰⁴

1923. aastal kirjutati Postimehes sellest, kuidas naised kõnelevad ning missugused olid nende kõnepidamise oskused. Avalikus esinemises ei peetud naisi meestega konkurentideks¹⁰⁵, erandina mainiti vaid naiskommuniste, sest kommunismis olevat vaja fantaasiat nõudvat kirglikku agiteerimist, mis naistele pidavat omane olema.¹⁰⁶

Arvati, et naised ja mehed ei ole üldiselt võrreldavad väärtused, kuid leheveergudel neid siiski võrreldi. *On nähtavasti veel vähe tuntud asi, et naine erineb mehest oma suuruse, lihaste, kondikava, vere ja, nagu uuem aeg näidanud on, ka oma sisenõrenäärmete poolest, mis, nõnda ütelda, teiseks paralleelseks närvikavaks on ja mis võimalik inimese vaimlise ilme peale mõju avaldavad.* Autor võrdles naist viljapuuga ja meest põlispuuga.¹⁰⁷

Naisteamadel sõna võtnud Eleanore Aaslava pooldas meeste-naiste võrdõiguslikkust, eeldamata nende ühesugusust.¹⁰⁸

Naise ja mehe erisust toodi välja ka Päevalehes, kus kirjeldati üleüldist eestlaste kurba seisukorda – lapsi sündis aina vähem ja Eesti olevat mõnele suurele riigile “risti tee peale” ette jäänud. Seal aga toodi päästeabinõuna välja Eesti naine ja kutsuti teda rahvuslikuks raudvaraks. Kui mees pidavat olema “mustatööline”, siis naine – *oh naine on enam, kui meie filosoofid unistada oskavad.*¹⁰⁹

---

¹⁰² *Naistest* - Postimees, 04.03.1921.

¹⁰³ Tõnisson, Jaan. *Meie naisterahwaste ühinemine alkoholismuse hädaohu vastu wõitlemiseks* - Postimees, 25.03.1923.

¹⁰⁴ Aleksejeff, V.G. *Naiskaswatusküsimumest* - Postimees, 14.04.1923; 17.04.1923.

¹⁰⁵ *Kuidas naised kõnelewad* - Postimees, 04.04.1923.

¹⁰⁶ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse III* - Postimees, 01.03.1925.

¹⁰⁷ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse II* - Postimees, 28.02.1925.

¹⁰⁸ Aaslawa, E. *Kuiwõrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse”* - Postimees, 07.03.1925.

¹⁰⁹ *Wahwad naised ja...* - Päevaleht, 06.05.1925.

Ajakirjanduses oli lisaks naise traditsiooniliste soorollide rõhutamisele ja hindamisele ka artikleid, mis konkreetselt arutlesid teemal, kas naised olid mehestumas. Postimehes ilmus 1928. aastal artikkel, kus antud hüpoteesi põhjendamiseks oli appi võetud mitmete välisriikide kunstnike arvamused sellest, kuidas naised ajas muutunud olid. Väidetavalt olevat naiste näod muutunud mehelikumaks. Samas artiklis toodi ka teisi seisukohti, kus öeldi küll, et muutunud olevat vaid kunstikäsitus naisest, mitte naised ise, kuid artikli lõpus rõhutati siiski, et otsustusvõime naiste nägudes oli uuema aja nähtus ning kitsaste õlgade ja laiade puusadega naisetüüp kadumas oli.¹¹⁰

Naiste mehestumise teooriat toetas Päevaleht 1929. aasta artiklis, kus oli motivatsiooniks võetud Professor Brandt'i raamat feminismist ("Feminismus, seine Begründung und Folgen"). Artiklis arvati lisaks naiste mehestumisele ka seda, et mehed naiselikemaks muutumas olid. Brandt'i vaadetele naiste võimalikule domineerimisele vaidles artikli autor aga vastu. Kui Brandt kirjutavat, et naise aju ja meeled ei ole teistsugused mehe omast, siis selle peale ütles autor vaid: *Lugeja võiks tulla mõttele, et vana teadusemees on liig erapoolik ja hindab naissugu kõrgemalt, kui õige*. Artikkel kinnitab, et ka 1920. aastate lõpul ei oldud veel kindlad naise võimete osas ja arvati, et naine mehega võrdne siiski ei ole.¹¹¹

1920. aastad võtab hästi kokku Postimees, kus 1929. aasta detsembris räägiti naisliikumisest ja öeldi: *Naine ei pea mehistuma, võttes üle eeskätt mehe pahesid, vaid peab jääma naiseks. Viimasel ajal on aga paranemist märgata*.¹¹²

Kokkuvõtteks

Muutumises olnud soorollid tekitasid leheveergudel küsimusi meeste ja naiste sarnasuste üle. Kuigi arvamusi selles osas, kas naised mehestuvad või mitte ja ses osas, kas naised on ikkagi meestega võrreldavad, oli erinevaid, siis kõik artiklid jõudsid järeldusele, et naine ja mees on siiski erinevad. Käsitlused sellest, kuidas nendesse erinevustesse suhtuda ja mida naised sellest tulenevalt ikkagi tegema peaksid oli koht, kus arvamused lahku läksid. Arvati, et naised olid muutumas mehelikumaks, aga samas hinnati seda (näiteks otsusekindlust naiste nägudes). Kohtas ka artikleid, kus Eesti naist, erinevalt mehest, rahvuse päästjaks väljasuremisest peeti.

---

¹¹⁰ *Kas naine mehestub?* - Postimees, 27.07.1928.

¹¹¹ *Naise õigused ja anded* - Päevaleht, 03.11.1929.

¹¹² *Naisliikumise radadelt* - Postimees, 17.12.1929.

3.2. TÛTARLASTE HARIDUSE TEEMALISED ARTIKLID

Muutuvad soorollid tekitasid küsimusi selles osas, kuidas tütarlapsi kasvatada. Kui varasemalt tuli tütarlapsed kasvatada koduhoidjateks ja meeldivateks abikaasadeks oma meestele, siis nüüd said tüdrukud valida uute võimaluste vahel – minna tööle, omandada kõrgharidust vms. Tütarlaste ja poisslaste kasvatamisel oli seepärast tähtis, et ei loodaks kunstlikult tekitatud soovahet; silmas tuli pidada individuaalseid omadusi.¹¹³

Tütarlaste kasvatamisest kirjutati 1920. aastatel peamiselt seda, et tüdrukuid poistega koos kasvatada hea ei ole, olevat nad ikkagi nii palju erinevad – arvati, et tüdrukud tuleks emadeks ja mitte haritlasteks kasvatada. *Kui kasvatuses ainult naise kehalise, loogilise ja mõistuse jõu arenemist kätte saada tahetakse, siis ei saa ta iialgi mehega isegi üheõigusliseks.*¹¹⁴ Räägiti sellest, kui oluline on neidudele õppimises teiste tüdrukute kohalolu ning õppimine teiste omasuguste seas. Rõhutati, et naiselikke omadusi tuleb kasvatada ja seal, kui neid üldse pole, tuleb neid istutada, nagu istutatakse terveid metsi, mille hävitanud röövinimese mõistmata käsi.¹¹⁵

Mõned autorid arvasid aga, et kasvatusteaduse alal mehed paremad on kui naised. Näiteks toodi Rousseau, Pestalozzi ja Gröbel.¹¹⁶

1927. aastal kirjutati, kuidas maailmas hinnatakse meessugu kõrgemalt kui naisi. Sellest tulenevalt pidi iga tütarlaps kord teada saama, et kuulub inimsoo kehvemasse poolde. Tõstatati küsimus, kas soolised iseärasused kaasnevad sünniga või tekivad need muude tegurite koosmõjus. Ühest vastust aga küsimusele ei antud.¹¹⁷

Kokkuvõtteks

Muutuvatest soorollidest tulenevalt tekkis küsimus, kuidas noori tütarlapsi kasvatada – kas samuti nagu poisse või tuleks neile läheneda erinevalt. Ühest vastust sellele probleemile ei andnud ükski autor, kuid üldine arvamine oli, et tüdrukute kasvatamisele peaks lähenema siiski teisiti kui poistele, kuna üldiselt ei peetud naisi ja mehi ikkagi võrdseks ning arvati, et et naiselikke omadusi tuleks tüdrukutele eraldi õpetada.

---

¹¹³ Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine*. Lk 31-32.

¹¹⁴ Aleksejeff, V.G. *Naiskaswatusküsimusest I* - Postimees, 14.04.1923.

¹¹⁵ Aleksejeff, V.G. *Naiskaswatusküsimusest II* - Postimees, 17.04.1923.

¹¹⁶ Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse II* - Postimees, 28.02.1925.

¹¹⁷ *Tütarlapse arenemistragöödia* - Päevaleht, 15.03.1927.

4. ARTIKLITE AUTORITE ÜLEVAADE

Eesti naiste kohta ilmunud 24 artiklist 16 autorid olid anonüümsed. Võimalik, et naistest kirjutamine oli temaatika, milles seisukohti avalikult välja öelda ei olnud hea. Siiski leidis ka autoreid, kes kirjutasid enda nime alt avaldasid.

Enim kirjutas artikleid üks naisliikumise aktiviste Helmi Mäelo, kelle sulest ilmus 1920. aastatel kokku kolm artiklit (naispolitseist, karskusliikumisest ja naisliikumise probleemidest). Mäelo oli lõpetanud Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumi ning 1923. aastal Tartu Ülikooli õigusteaduskonna. Ta kuulus ka Eesti Naisüliõpilaste Seltsi "Ilmatar". Mäelo kirjutas kõik artiklid Päevalehte.¹¹⁸

Naiste karskusliikumise poolt võttis sõna Jaan Tõnisson, kelle juhitud Postimehes ilmusid kõige negatiivsema alatooniga artiklid, aga oli ka positiivseid. Naistemaatikas oli Päevaleht Postimehega võrreldes oluliselt neutraalsem.

Naispolitsei poolt kirjutas Dr. Cornelius Schwalbe, kes oli 1923. aastal eksternina lõpetanud Tartu Ülikooli arstiteaduskonna ning kaitsnud väitekirja teemal „*Klinische Beiträge zur Frage des Geisteszustandes der Prostituierten*”.¹¹⁹ Kuna tegu oli saksa rahvusest mehega, siis on arusaadav, miks ta naispolitseist kirjutas – Saksamaal oli naispolitsei juba ametis ning sellest ta oma artiklis ka rääkis. Naispolitsei temaatika tekitas huvi mitme valdkonna inimeste seas ning nii kirjutas sel teemal ka lastearst Emma Lasberg, kes vastavalt oma erialale keskenduski just kõlbluse küsimusele ning rõhutas uute hoolekandeesutuste loomise vajalikkust. Tegu oli arstiga, kes oli avaldanud mitmeid teaduslikke kirjutisi ning Eesti Üliõpilaste Seltsi „Põhjala” liige, kes aga kõrghariduse oli omandanud välismaal.

Väga tugevalt võttis naiste iseloomu ja suurenenud õiguste kohta sõna arst Rudolf Tamm, kes kirjutas 1925. aastal essee „Naiste tung meeste elukutsetesse”, mis avaldati neljas järjestikus lehes. Lõpetanud oli ta Tartu Ülikooli 1921. aastal diplomiga arstiteaduse alal ning töötas Tartus eraarsti ja tervishoiuõpetajana ning oli ajakirja Tervis toimetaja. Tegu oli ka Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmega.¹²⁰ Tema seisukoht oli, et naised ei peaks töötama

---

¹¹⁸ *Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944 I, II ja III*. Koostanud Lauri Lindström, Helina Tamman, Ene Hiio, Arti Hilpus, Leino Pahtma, Argo Kuusik, Salme Nõmmeots, Malle Loit, Shirley Kodasma, Valdek Pütsep. Tartu, 1994.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

kutsealadel ega omandama kõrgharidust, sest palju paremad olevat nad laste sünnitamises ja kasvatamises.

Dr. Tammele vastas Eleonore Aaslava, Eesti Naise toimetaja ja filoloog, kes oli abielus TÜ professori Siegfried Aaslavaga. Aaslava ei lükanud Dr. Tamme karme väiteid ümber, kuid rõhutas, et naistele tuleb tagada samu võimalusi, mis oli loodud meestele – sealhulgas võimalus õppida ülikoolis.

Naisüliõpilastest kirjutas väga terava artikli Helmi Neggo, valenimega H. Tõramaa, kus kritiseeris naiste alkoholitarvitamist ja suitsetamist. Neggo oli kõrghariduse omandanud Helsingis (ajaloo ja rahvateaduse alal) ning teatas, et ei ole varem näinud organiseerunud naisüliõpilasi, kes alkoholi tarbiksid. Kuna tegu olevat Eesti esimese professionaalse etnograafiga, siis võib vihjeid otsida ta ametist, miks kõlbluse teemad talle nii südamelähedased olid.¹²¹

Professor Vissarion Aleksejev kirjutas 1923. aastal naiskasvatusküsimustest, rõhutades naiste graatsilisust ja seda, et naised meestega päris sarnased ei ole. Ta ei teinud naiste emantsipatsioonipüüdeid maha, kuid arvas, et naised eelkõige siiski headeks abikaasadeks meestele pidid olema. Artiklis arutleski ta, kuidas naisi naislikeks kasvatada. Tegu oli matemaatika professoriga, mistõttu tekib küsimus, kus oli seos naiskasvatusega. Võimalik, et ta puutus teemaga kokku oma rektoriks olemise aastatel 1909-14 ja 1917-18, ajal mis esimesed naised täieõiguslikult ülikoolides õppima asusid.

Kõiki oma nime avalikult alla kirjutanud autoreid seob fakt, et neil oli omandatud kõrgharidus. Kahjuks ei saa ülejäänud artiklite anonüümsuse tõttu võrrelda artiklite sisu autorite haridustasemega, mis annaks hea ülevaate, millised olid seisukohad ja vaated erisuguste haridusastmetega inimeste seas.

---

¹²¹ Õunapuu, Piret. Doktoritöö: *Eesti Rahva Muuseumi loomine ja väljakujunemine*. 2011.

5. TEISTE RIIKIDE NAISTE PROBLEMAATIKA EESTI AJAKIRJANDUSES 1920. AASTATEL

1920. aastatel räägiti ajakirjanduses sellest, millised olid välismaa naised. Eesmärgiks võis olla nii info jagamine ja rahva harimine, kui ka võrdlused Eesti naistega – et näidata kui kaugele on arenenud naiste õigused ja võimalused mujal riikides või hoopis vastupidi, rõhutada Eesti naiste head seisukorda läbi kirjelduste riikidest, kust naised täiesti õigusetus olukorras olid. Artiklites oli kaetud enamik maailmajagusi ja mandreid – arvamused artiklites Postimehes ja Päevalehes ei kajastatud vaid Austraaliat ja Lõuna-Ameerikat. Eraldi riigid, millele keskenduti olid Venemaa, Prantsusmaa, Hispaania, Portugal, Türgi, Jaapan, Hiina, Korea, Ameerika Ühendriigid ja eraldi ilmus ka artikkel Aafrika põlisrahvastest. Riike, millede naiste olukordi mainiti või lühidalt kirjeldati oli aga rohkem.

5.1. EUROOPA

Venemaa

Venemaa naistest ilmus 1920. aastatel Postimehes ja Päevalehes kaks artiklit, mõlemad keskendusid pigem naiste ühiskondlikule aktiivsusele ja mõlemad rääkisid kommunismist ning kommunistlikest naistest. Esimene, 1924. aastal ilmunud artikkel kirjeldas olukorda mõnedes Venemaa maapiirkondades ja seal on ainek võetud ühest nimetamata jäänud vene ajalehest. Väidetavalt oli Venemaal maapiirkondi, kus vallanõukogude liikmete seas oli sadu naiti, kes ka rahukohtute töös osalesid. Samas tõi leht aga välja fakti, et 88% nendest külanaitest kirjaoskamatud olid. Leht litas ka põhjuse, miks naiste poliitilised koosolekud (ka meeste hulgas) nii populaarseks osutusid – nimelt olid tantsuõhtud tõstetud samadele päevadele koosolekutega; pärast koosolekuid toimus pidu. Üldiselt võib artiklis ära tunda kerget iroonia, millega viidati naiste poliitilise osaluse populariseerimise taga olevat kommunistlikku propaganda.¹²²

Teine artikkel konkreetselt kommunismi mõjust naistele ja naiste mõjust kommunismile rääkiski. Artiklis kajastati naiste 3. Internatsionaalil puudutatud teemasid ja anti omapoolne seisukoht artikli autori (anonüümne) poolt. Ta kirjeldas, kuidas naised peaksid kõikides

---

¹²² *Wenemaa naised ja poliitika*- Postimees, 17.04.1924.

riikides looma naisosakondi kommunistlike erakondade juures ning tegema nii energilist kihutustööd kui võimalik. Artiklist käis läbi kommunismi seisukoht naiste õiguste suhtes: *Demokraatilistes vabariikides on naine orjaikkas, meie (kommunistid) aga vabastame naise kodustest ahelatest*. Artikli autor tõi aga vastukaaluks näited sellest, kuidas naised kommunismis just hullemasse olukorda sattunud olid: meeste poolt maha jäetud, majast välja aetud, kellest ainult inimvare järel. Ta tsiteeris muuhulgas mõnda tavainimest, kelle hulgas Venemaalt lahkunud inimesi ja nende ütluste põhjal ütles autor kokkuvõtlikult, et kommunism naiste elusid hävitab.¹²³

Mõlema artikli puhul tajub kriitikat kommunismi suhtes ja on võimalik, et artiklitega tahetigi Eesti naistele ja üldiselt ajalehe lugejatele selgitada kommunismi negatiivsemat poolt – Eestis oli kommunistlik liikumine küll illegaalne, kuid suur kommunistlik naaberriik ei lasknud eestlastel sellest teemast kõrvale vaadata. 1929. aasta kirjutati Postimehes, et Venemaa naistel oli hääleõigus alates 18. eluaastast ja nenditi, et *iseküsimus, kas “proletariaadi diktatuuri” juures sellega midagi peale hakata on.*¹²⁴

Prantsusmaa

Prantsusmaast, nagu ka Venemaast, ilmus kaks kirjeldus-arvamuslikku artiklit, milles mõlemas rõhutati, et riigis, kes andis maailmale inimese- ja kodanikuõiguste deklaratsiooni, ei olnud naistel 1920. aastatel veel hääleõigust.

Esimesena ilmunud artiklis keskenduti naiste töötamise teemadele. Kirjeldati, kuidas Prantsuse naised suurel hulgal kutsetööga tegelesid ja mitmete ametitega endile elatist teenisid, näiteks oli artiklis välja toodud trammijuhi amet. Läbivaks teemaks oli aga naiste õigusetu seisukord riigis, kus meestega ühiselt tööl käidi.¹²⁵

Teises artiklis räägiti pikemalt Prantsuse naisliikumisest, mis ei erinenud oluliselt Eesti omast: asutati seltse ja loodi ajalehti. Lisaks hääleõiguse saamisele rõhutas prantsuse naisliikumine ka emade kaitse temaatikat, nakkushaiguste (tiisikus ja süüfilis) ja prostitutsiooni vastu võitlemist ning sõjavastasust. Hääleõiguse eest võitlemise kohta toodi artiklis näide, kuidas 1919. aastal Prantsuse Saadikutekoda naistele hääleõiguse andmise poolt oli ja seadusemuudatuse poolt hääletas, kuid mille Senat tagasi lükkas.¹²⁶

---

¹²³ *Naine maailmarevolutsiooni eestvõitlejana* - Päevaleht, 19.07.1926.

¹²⁴ *Kuidas elab Euroopa naine* - Postimees, 03.12.1928.

¹²⁵ Berns, L. *Pariisi kiri* - Päevaleht, 18.07.1926.

¹²⁶ *Prantsuse naine* - Postimees, 25.07.1928.

Miks Prantsusmaal naistele hääleõigust ei tahetud anda, sellest kirjutas Postimees 1928. aastal, kust võib lugeda et põhjuseks Prantsuse vabameelse valitsuse hirm kiriku mõju suurenemise ees läbi naiste; lisaks kirjutati, et Prantsuse naised ise hääleõigusest nii huvitatud polevat olnudki.¹²⁷

Artiklitest võib järeldada, et kui hääleõigus välja jätta, siis Prantsuse naiste olukord ei erinenud kuigivõrd palju Eesti naiste omast, isegi naisliikumine väljendus sarnaselt. Hääleõiguse said prantslannad alles 1945. aastal.

Hispaania ja Portugal

1927. aasta Päevaleht kirjutas naisliikumisest Hispaanias; konservatiivse kirikliku kasvatusena saanud naised seal väidetavalt hääleõigusi ei nõudnud, pigem olivat naisliikumise eesmärgiks püüda naistele ametialast teenistust leida. Kutsetöö ja ametitega olid samuti probleemid sarnased Eestiga: ettevõtjad palkasid naisi, kuna naised olid odav töötajad. Meeste jaoks oli see aga probleemiks, kuna töötavad naised viisid ka meeste palgad alla. Naiste alalhoidlikkuse näiteks toodi mõte, et Hispaania peaminister Primo de Rivera, kes muidu oli pigem valimisõiguste kitsendamise poolt, oli nõus naistele hääleõigust andma, arvates, et sellel suurt ühiskondlikku kaalu poleks.¹²⁸ Hispaania naised said hääleõiguse 1931. aastal, aasta pärast peaministri surma.

Portugali naistest rääkis Postimees 1928. aastal sarnaselt, *portugaallaste juures, kes olid kunagi suured merevallutajad ja kus valitseb nüüd sõjaline diktatuur, ei ole naise seisukord Wasco da Cama ajast saadik suurt paranenud*. Autor kirjeldas, kuidas naiste senised katsed midagi muuta, ei ole õnnestunud, kuid õigusteta naised tööd pidid tegema.¹²⁹

Postimees ja Päevaleht andsid Pürenee poolsaare riikide naiste olukorrast üsna kehva ülevaate. Võib arvata, et tegu oli aga siiski lihtsalt silmaringi arendavate artiklitega ja mingit suuremat sõnumit Eesti naiste jaoks need ei kandnud.

Türgi

Türgi naistest ilmus artikkel 1926. aasta Päevalehes, mille eesmärgiks Euroopa inimestele selgitada, milline nägi moodsa Türgi naise elu välja tegelikult. *Uus aeg Türgi naisele on*

---

¹²⁷ *Kuidas elab Euroopa naine* - Postimees, 03.12.1928.

¹²⁸ *Naisliikumine Hispaanias* - Päevaleht, 24.10.1927.

¹²⁹ *Naised ilma õigusteta* - Postimees, 06.08.1928.

käes ja naiste-emantsipatsioon on täies hoos. Nii kirjeldas autor, kuidas Türgi naised julgelt kinos käisid ja võõraste meeste kõrvale istuda tohtisid – seal said naised (näiteks erinevalt Saksamaast) ilma mehe loata omale pangakonto avada; elektritrammides ei pidanud enam naised ja mehed eraldi istuma ning naistele oli võimaldatud omandada kõrgharidust. Mitmenaisepidamine oli muudetud ebaseaduslikus, kuid hääleõiguse nõuded lükkas Türgi parlament tagasi.¹³⁰ Artikkel jõudis autori eesmärgini – kirjeldati, kuidas Türgi naiste olukord oli sarnane Euroopa naisele (ja kuidas mõnest Euroopa riigist ka parem) ning lükati ümber eurooplaste stereotüübid Türgi kohta. Kultuuriliselt erinev ja pigem Lähis-Ida kultuuriruumi sobituv riik toodi selle artikliga osaks Euroopast. Artiklis mainitud hääleõiguse said Türgi naised 1930. aastal, ning 1934 lisandus ka õigus valimistel kandideerida.

Teised Euroopa riigid

Huvitaval kombel ei räägitud Postimehes ega Päevalehes väga palju Suurbritanniast ning ka Soome, Läti ja Leedu naiste olukorrast ülevaateid praktiliselt ei saanudki. Kui naisliikumine Eestis ning Eesti Naisliidu püüded muuta seadusi järgisid kõik Skandinaavia riikide eeskujul, siis mingil põhjusel nendest riikidest ajalehtedes ei räägitud. Suurbritanniat mainiti mitmes artiklis, kuid vaid möödaminnes või lühikeseks võrdluseks. Nii sai lugeda näiteks Suurbritannia naiste edust teaduse alal, kuidas nad võtsid osa Briti teaduste edendamise seltsi tööst.¹³¹ 1928. aastal ilmunud Postimehe artiklis anti ülevaade mitmete Euroopa riikide naiste olukorrast ja Inglismaa kohta öeldi seal, et pärast hääleõiguse saamist oli seal valimisõiguslikke naisi rohkem kui mehi, ent Ülemkotta aadliseisusest naised siiski veel ei pääsenud.¹³²

Artiklis *Kuidas elab Euroopa naine* anti ülevaade paljudest Euroopa riikidest – milline oli sealne naiste seisukord. Artikli sissejuhatuses selgus ka sellise loo kirjutamise motivatsioon, mis heidab täiesti uut valgust naise emantsipatsiooni käsitlemisele: *Naisküsimus on probleem, mille üle vaieldakse iga päev.* Ajalehtedes palju sõna ei võetud, nii et tekib küsimus, kas temaatika igapäevastes vestluses nii levinud oli.

Euroopa naiste kohta räägib autor, et näiteks Islandi naised said hääleõiguse alates 25. eluaastast, kui samal ajal Soomes oli vanusepiiriks 24 ja Lätis 20 eluaastat, kuid näiteks

---

¹³⁰ Bey-Bragon, Ilias. *Moodsast Türgi naisest* - Päevaleht, 21.06.1926.

¹³¹ *Naiste edu teaduse alal* - Päevaleht, 28.11.1927.

¹³² *Kuidas elab Euroopa naine* - Postimees, 03.12.1928.

Ungaris said hääleõiguse naised, kes olid vähemalt 30 aastat vanad, kui neil oli vähemalt kolm last, kui ta teenis ise ülalpidamist või omas kõrgkooli diplomit. Balkaniriikides ja Kreekas olid naised artikli kohaselt sama õigusetus olukorras kui Portugali naised – kuid tööd pidid nad kõik tegema.¹³³

1920. aastatel räägiti naise emantsipatsiooni puudutades enim Euroopa riikidest ja see on ka loomulik. Kui mõned artiklid olid pigem lihtsalt silmaringi harivad, siis mitmed olid sisu poolest pigem sellised, mis püüdsid näidata, kui hea olukord on tegelikult Eesti naistel. Kahjuks ükski artikkel otsesid võrdlusi ei loonud, kuid võib oletada, miks taolistel teemadel kirjutati – naiste emantsipatsiooni küsimused teistes riikides aitasid Eesti naiste emantsipatsiooni objektiivsemalt hinnata.

5.2. LÄHIS-IDA

Lähis-Ida naistest ilmus Päevalehes 1927. aastal üks artikkel, milles kirjeldati nii moslemisnaiste kui ka juuditaride olukorda.

Rõhutati, et idamaades alluti perekonnaasjus usu- mitte riigiseadustele ning näiteks toodi, et juuditaridel abielulahutust nõuda ei olnud võimalik. Küll aga oli Jeruusalemmas naistel omajagu poliitilisi õigusi. *Kahe aasta eest ei tahtnud rabid parlamendis koos tööd teha naisterahvastega, näidates, et piibel ega Talmud seda ei lubavat. Aga üks naissaadik oskas pühakirja teisiti seletada, ja nüüd istub Jeruusalemma parlamendis juudi meessaadikute kõrval ka 15 naissaadikut.*¹³⁴ Autor kirjeldas juudi naiste hariduse omandamist Inglise ja Prantsuse koolides, mistõttu sealsed naised väga “euroopalikud” pidid olema; kuid seda vaid rikkamates ühiskonnakihtides. Vaesemad naised ja sisserändajad pidavat väga head käsitöölised olema, kuid elatist teenis sellega kehvasti.

Islamiusulistest naistest rääkides öeldi, et sealsed naised (eriti maapiirkondades) kirjaoskamatud olid ning väikelaste suremus väidetavalt üle 50% pidavat olema. Autor tegi just araabia naiste lastekasvatamisoskused maha, öeldes, et Euroopa naised võiksid neid küll aidata, kuid Idamaa naised ei saaks ilmselt oma probleemist arugi.¹³⁵

Ilmselt oli Lähis-Ida eestlaste jaoks küllaltki kauge paik, et taolisi artikleid nii üldistavalt kirjutati; artikli algul rõhutati, et tegelikult ei uuenenud maailm üldse nii kiiresti kui arvati,

---

¹³³ *Kuidas elab Euroopa naine* - Postimees, 03.12.1928.

¹³⁴ *Naiste elu Pühal maal* - Päevaleht, 20.06.1927.

¹³⁵ *Naiste elu Pühal maal* - Päevaleht, 20.06.1927.

ning huvitav on sealjuures et uuenduste aeglust just Lähis-Ida naiste põhjal seletati; või taheti kirjeldada Lähis-Ida olukorda ja hea seos Euroopa või Eestiga leitigi läbi Euroopas toimunud uuenduste naiste emantsipatsiooni osas.

5.3. AASIA JA KAUG-IDA

Aasia naiste kohta ilmus 1920. aastatel kolm artiklit, millest üks keskendus Jaapani, üks Korea ja üks Hiina naiste seisukorra kirjeldamisele. Kõikide artiklite puhul nenditi, et naiste olukord oli kehv ning naisliikumine ning organiseerumine alles algusjärgus oli.

Jaapan

Jaapanist rääkides toodi välja see, mida Jaapani tüdrukud koolis õppima pidid: et naise kohus oli abikaasat rõõmustada, mehega ei tohtinud tülitada ning kui meheemaga läbisaamine kehv oli, siis selles minia ise süüdi olevat. 1921. aastani oli naiste poliitilistest koosolekutest osavõtt keelatud, kuid poliitikas kaasrääkimine ei olnud siiski lubatud. Väidetavat elas Jaapanis 1,25 miljonit töötavat naist ning artikli anonüümne autor avaldas lootust, et nende olukord paranemas oli.¹³⁶

Jaapani naiste seisukord oli siiski pisut omapärane, kuna mõni aasta hiljem kirjutas Postimees, et emantsipatsiooniteemad, millega Euroopa naised juba tegelesid, olid jõudnud ka Jaapanisse.¹³⁷

Hiina

Hiina naiste olukord oli Jaapani naistest veelgi keerulisem. Kirjeldati, kuidas koduvälist tegevust Hiina naiste jaoks olemas ei olnudki ning kodus tuli kuulata mehe sõna. Sarnaselt araabia naistega kihlati tüdrukuid alates 13. eluaastast. Artikkel suuresti abielunaise olukorrale keskenduski – kirjutati, et Hiinas abielusid lahutada tohtis, kuid teist korda abiellumist peeti naisele häbistavaks ja alandavaks; leskedele, kes aga pärast mehe surma truuks jäid, anti riigi poolt autasu.¹³⁸

Artiklite põhjal selgub, et Hiinas võis siiski juba märgata naise emantsipatsiooni teadvustamist ja laienemist. Kirjeldati, kuidas hiinlannade jalgade vigastamise kombes olid

---

¹³⁶ *Uueaja naine kauges idas* – Päevalehe erileht Nädal, 08.09.1924.

¹³⁷ *Korea naine* - Postimees, 12.12.1927.

¹³⁸ *Lesed wõiwad autasu saada* - Postimees, 13.10.1927.

kadumas ning kuidas noored ise endale kaasat said valida. *Ühes Hiina ülikoolis õpetavad juba kaks Ameerikas ettevalmistatud naisprofessorit meesüliõpilasi.*¹³⁹

Korea

1927. aastal avaldas Postimees artikli Korea naistest, kust võis lugeda, et Korea naiste olukord Hiina naistest oluliselt ei erinenud; nimelt õpetati naistele seal, et ilma abikaasata elas naine vaid poole hingega. *Korealanna on kõige pealt tubli perenaine ja armastaja ema, kes juba varasest noorusest suure huvi ja andumusega pühendab oma elu kodule, majapidamisele ja lastekasvatusele. Korealanna au ja uhkus on suur lastetuba, ta kõige suurem rõõm – korralik majapidamine ja külaliste vastuvõtmine.* Samal ajal oli Korea naistel aga õigus õppida kõrgkoolis, ilma et mees seda takistada oleks tohtinud. Küll aga tõi autor välja, et üheski Jaapani kõrgkoolis aga ühtegi korealannat vähemalt 1927. aastal ei õppinud. Sarnaselt Hiinale ei tohtinud leseks jäänud naine teha praktiliselt midagi, ühiskond ootas temalt, et ta vaikselt oma surma ootaks, et lahkunud mehega ühineda.¹⁴⁰

Kaug-Ida naistest rääkides rõhutati pea igas artiklis, kui kodukesksed sealsed naised olid. Sellest, kuidas mõnes artiklis kodukesksusest kirjutati, võib arvata, et Eestis naiste taoline käitumine veel üsna hinnatud oli. Samal ajal aga rõhutati sealset naiste emantsipatsiooni algusjärku ja seda, kui õigusetus olukorras mõned naised olid, nii et kodukesksuse populariseerimine Eesti naiste hulgas nende artiklite peaeesmärgiks ilmselt siiski ei olnud.

5.4. AAFRIKA

Aafrika hõimunaiste elust ilmus Postimehes 1927. aastal ülevaatlik artikkel, kus kirjeldatu eestlaste ja eurooplaste elukorraldusega risti vastupidine oli, sealsetes suguharudes kehtivat patriarhaalne ühiskondlik korraldus – perekonnapea oli naine. Lühidalt kirjeldas artikkel seda, kuidas sealsed naiste ja meeste rollid Euroopa mõistes vahetuses olid. Ainukeseks erandiks oli kosimine – peigmees pidi endale naise “varastama” ning naine sellele vastu võidelda ei tohtinud. Autor selgitas, et tegelikkuses oli aga naine juba varem välja valitud, ning päris ootamatuid inimröövde hõimudes siiski ei toimunud. Kirjeldati, kuidas ühiskondlikke ja majanduslikke tegevusi juhtisid naised.¹⁴¹

---

¹³⁹ *Uueaja naine kauges idas* - Päevalehe erileht Nädal, 08.09.1924.

¹⁴⁰ *Korea naine* - Postimees, 12.12.1927.

¹⁴¹ *Aafrika naiste elust* - Postimees, 07.08.1927.

Aafrika kultuurilised eripärad olid aga 1920. aastatel ja ka juba enne seda muutumises. *Enne ilmasõda leidus Aafrikas kohti, kus naised üldse ei riietunud, selle eest aga rohkesti ehteid tarvitasid. Nüüd kannavad paljude Aafrika linnade mustad daamid sama toredaid tualette, nagu kõige jõukamad pariislannad./ Alles viimasel ajal on hakatud hariduse eest rohkem hoolt kandma. Paljud neegriemad saavad oma väikesed tütreid kooli korani õppima.*¹⁴²

Tundub, et artikkel oligi kirjutatud võrdluseks tavapärasele emantsipatsioonikäsitlusele, sest see algas juba mõttega, et aafrika naiste olukord hoopis teistsugune tsiviliseeritud riikidest oli. See tekitab muidugi kohe ka küsimuse, kas tahetigi tuua võrdlus matriarhaalse ühiskonna ja tsivileerimatuse vahel. Kuna artiklis kuskil mujal ühtegi teist sellele viitavat mõtet ei olnud, siis ilmselt oli tegu siiki vaid silmaringi avardama artikliga toomaks Eesti naiste emantsipatsiooni küsimusse uut perspektiivi.

5.5. AMEERIKA ÜHENDRIIGID

Ameerika Ühendriikidest räägiti üllatuslikult sama vähe, kui mõnest suuremast Euroopa riigist. Ameerika naiste emantsipatsiooni kohta ilmus vaid üks artikkel, lugeja J. Sepa sulest, kes kirjeldas Ameerika naiste liikumist hääleõiguse eest.

Artiklis, mis ilmus Postimehes 1920. aastal, anti ülevaade naisliikumise tegemistest; nii saame lugeda palju fakte näiteks sellest, et juba Ameerika iseseisvumisega aktiveerusid seal ka esimesed naised. Ameerikas liikus feminism üsna tihedalt koos mustanahaliste õiguste eest võitlemisega. Ka see sai artiklis mainimist. Värvikalt aga toodi välja nende kahe liikumise valguses suhtumine naistesse: *Üks kõneleja Georgia osariigist, kus neegrid suures enamuses, hüüab. "See maa on nüüd valge mehe maa ja meil on valge mehe jumal. Põrgu pääseb aga lahti, kui naised hääleõiguse saavad."*¹⁴³ Mustanahalised mehed said Ameerika Ühendriikides hääleõiguse enne naisi; nad said õiguse hääletada 1870. aastal, naistel avanes see võimalus aastal 1920.

Artikkel mõned kuud pärast Ameerika naiste hääleõiguse saamist ilmuski ning ilmselt just selles valguses ta ka kirjutatud oli. Autor lisas veel lõpus, et paremaid asju mitte ainult selles riigis vaid ka mujal maailmas ehk oodata võib.

---

¹⁴² Aafrika naiste elust – Postimees, 07.08.1927.

¹⁴³ Sepp, J. Ameerika naised pikas võitluses hääleõiguse eest - Postimees, 07.10.1920.

Teine kord, kui USA naistest pisut rohkem lugeda sai, oli 1925. aasta maikuu Postimehes, kus Helmi Mäelo kirjeldas naiste osa alkoholismivastases võitluses ning Ameerika Ühendriigid selles osas positiivseks näiteks tõi. Ta ülistas naiste osa liikumises ja tõi välja ka konkreetse isiku, Frances E. Willardi. Naise suurimaks saavutuseks pidas autor üleilmse Naiste Kristliku Karskusliidu loomist. Mäelo kirjeldas tegevusi, mida Ameerika naised ette võtnud olid, sealhulgas näiteks liikuv ajakirjanike kool naistele, kus muuhulgas rõhutati naiste tähtsust ajakirjanduslikus alkoholismivastases propagandas.¹⁴⁴

Ameerika Ühendriikidest kirjutati mõlemal korral peamiselt eesmärgiga tõsta sealseid naisi Eesti naistele eeskujuks – olgu siis võitlus puudutanud alkoholismi või üldisemat naiste emantsipatsiooni. On selge, et Ameerika Ühendriikide naiste tegemistel hoidsid eestlased silma peal.

Kokkuvõtteks

Kui 1920. aastate Postimehe ja Päevalehe artiklites, mis üldiselt naise emantsipatsiooni käsitlesid, öeldi välja tugevaid arvamusi ja suhtumist naiste suurenenud õigustesse, siis artiklites, mis keskendusid välismaa naiste emantsipatsioonist rääkimisele, kirjeldati pigem nende naiste olukorda, kui et öeldi välja, kas mõni asi halb või hea on. Negatiivsema alatooniga artiklid ilmusid vaid Venemaa kohta ja sealgi rõhutati pigem kommunismi halvemaid külgi, mitte naiste aktiivsust. Prantsusmaa puhul toodi välja sealne naiste hääleõiguse puudus. Ükski artikkel otsest võrdlust Eesti naistega ei loonud, kuid selge on, et mingisugusel võrdlemise eesmärgil need kirjutatud said – vastasel juhul ei oleks teemad ilmselt keskendunud konkreetset naiste olukorra kirjeldamisele. Probleemküsimused teistes Euroopa riikides olid sarnased; kui jätta välja ilmselged kultuurilised eripärad, siis ainukeseks erinevuseks oli see, kas mõnes riigis oli või ei olnud naistel hääleõigust. Kaugemates riikides, kus kultuurilised erinevused juba oluliselt suuremad, oli naisliikumine teistsugune, kuid sellegipoolest oli kõikide kirjeldatud riikide (v.a. Aafrika hõimude) ühisjooneks naise alaväärtuslikum positsioon ühiskonnas ja perekonnas.

---

¹⁴⁴ Mäelo, Helmi. *Naise osa alkoholismivastases võitluses* - Päevaleht, 03.05.1925.

KOKKUVÕTE

1920. aastateks oli Eesti naistel võimalik sõna võtta, hääletada ja kandideerida poliitikas ning omandada haridust kõrgkoolis. Ainukeseks seaduslikuks takistuseks täieliku emantsipatsiooni teel oli kehtiv perekonnaõigus, mille kohaselt kuulus abielunaine mehe eestkoste alla. Poliitilises elus aktiivsed naised perekonnaõiguse temaatikaga tegelesidki, kahjuks aga tulutult. Ühiskonnas valitses arusaam, et naise esmasteks rollideks oli abikaasaks ja emaks olemine ning sellest tulenevalt aktiivsetesse naistesse hästi ei suhtunud. Naised aga asusid sellest olenemata tööle erisugustesse ametitesse, kuhu veel aastakümneid varem vaid mehi lubati. Suurenenud vabadused seaduse ees ja uutes ametites töötamine tekitas rohkelt küsimusi teemal, kas naised on võimelised meestega võrdselt töötama ja poliitikas kaasa rääkima.

Naispoliitikutest rääkivates lugudes seati naiste võimekus ja motivatsioon tihti kahtluse alla, poliitilises elus tegutsenud naised peeti kibestunud, armuelus ja abielus läbikukkunud naisteks. Perekonnaõiguse arutelusid ajalehtedest ei leidnudki, kuigi see oli üks tähtsamaid teemasid, millega riigisektoris ja poliitikas olnud naised tegelesid.

Naiste organiseerumine oli temaatika, mis ajakirjanduses segadust tekitas. Tihti jäi selgusetuks, miks oli vaja naiste õiguste nimel koonduda, kui hääleõigus juba olemas oli. Probleemi süvendas naisseltside endi organiseerimatus – puudus ühtne konkreetne eesmärk ja seltside juhatuste vahetumisel muutusid tihti ka prioriteedid, mistõttu mitmed algatused unarusse jäid. Positiivne suhtumine oli aga naiste karskusliikumisse ning seda karskuse üldise populaarsuse tõttu.

Naiste kutsetööd ei hinnatud kõrgelt ning seepärast olid naised ettevõtjatele odav tööjõud. Töökohtade otsimisel tekitas see konkurentsi meestega. Leheveegudel tunti muret, et naised meeste elukutsetesse tungimas olid ning avaldati ka arvamust, et naised võrdselt meestega hakkama ei saa – kuigi palgalist tööd tegid rohkem kui pooled Eesti naised. Eraldi tõusis ajalehtedes esile naispolitsei küsimus, mille osas oli nii pooldajaid kui vastaseid. Pooltargumendid olid, et naispolitsei saaks tegeleda probleemsete naiste ja lastega ning üldiselt kõlblust seeläbi parandada; vastased aga arvasid, et kõlbluse parandamiseks pole politsei õige institutsioon. Sellest olenemata asus esimene naispolitseinik ametisse 1929. aastal.

Kõrgharidusküsimuses jagunesid arvamused kaheks. Ülikooliõpingute tõttu lükkasid naised pereloomist edasi ja sellesse ei suhtunud hästi. Kirjutati, et nii naised kui mehed läksid ülikooli tihti vaid seepärast, et midagi muud teha ei olnud, ning halb olevat ka see, kui naine pereloomise eesmärgil õpingud katkestas. Rõhutati, et naistel ei ole teadustööks vajalikke iseloomuomadusi ning laste kasvatamiseks polevat kõrgharidus vajalik. Naiste kõrghariduse poolt olnud teatasid, et naised võiks kõrgkoolides rohkemgi olla.

Naiste suurenenud võimalused tekitasid ajalehtedes rohkelt võrdlusi meestega – arutleti, kas naised ja mehed on võrdsed ja kas naised äkki mehestumas polnud. Tegu oli siiski aga üksikute arvamustega ning enamasti leiti, et naised ja mehed on täiesti võrreldamatud. Soorollide muutumine tõstas tüdrukute kasvatamise teema. Enamasti leiti, et tüdrukuid tuleks harida poistest eraldi ja eesmärgiga nad naislikeks emadeks kasvatada.

Eesti naiste olukorra kõrval kirjeldati ka teiste riikide naiste seisukordi. Venemaa naiste näitel toodi välja negatiivseid jooni kommunismis ning Prantsusmaa puhul rõhutati sealsete naiste hääleõiguse puudumist. Hispaania, Portugali, Jaapani, Hiina, ja Korea naistest kirjutades keskenduti nende kehvale olukorrale mehe ülemvõimu all ning Ameerika Ühendriikide naiste tegemised toodi Eesti naistele eeskujuks. Teistsuguse nüansina oli ilmunud artikkel Aafrika hõimunaiste elust, kes erinevalt muust maailmast kodus perekonnapead olid.

Enamik artiklite autoreid oli mingil põhjusel jäänud anonüümseks. Artikli alla olid oma nime pannud vaid kolmandik autoritest, nende hulgas Postimehe peatoimetaja Jaan Tõnisson, endine Tartu Ülikooli rektor Vissarion Aleksejev, arstid Rudolf Tamm ja Emma Lasberg ning teised. Kõigil oma nime allakirjutanutel oli omandatud kõrgharidus.

Naise emantsipatsioon oli teema, mis puudutas tervet Eesti ühiskonda ning muutis naiste elusid ning üldisi tõekspidamisi sellest, mismoodi maailm välja nägi. Kindlasti tasub naistemaatikat edasi uurida ning võrrelda naiste olukorra muutusi Eestis näiteks 1930. aastatega või keskenduda naispoliitsete küsimusele. Loodetavasti aitas see bakalaureusetöö paremini mõista, milline oli naiste olukord Eestis vabariigi alguspäevil.

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

Ajalehtede artiklid

Aafrika naiste elust - Postimees, 07.08.1927.

Aaslawa, E. *Kuiwõrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse”* - Postimees, 07.03.1925.

Aleksejeff, V.G. Prof. *Naiskasvatusküsimusest* - Postimees 14.04.1923, 17.04.1923.

Berns, L. *Pariisi kiri* - Päevaleht, 18.07.1926.

Bey-Bragon, Ilias. *Moodsast Türgi naisest* - Päevaleht, 21.06.1926.

Kas naine mehestub? - Postimees, 27.07.1928.

Korea naine - Postimees, 12.12.1927.

Kuidas Asutawa Kogu walimised on läinud - Postimees, 08.04.1919.

Kuidas elab Euroopa naine - Postimees, 03.12.1928.

Kuidas naised kõnelewad - Postimees, 04.04.1923.

Lasberg, Emma. dr. *Weel kord naispolitsei küsimusest* - Päevaleht, 22.01.1924.

Lesed wõiwad autasu saada - Postimees, 13.10.1927.

Meie naisüliõpilased - Hommiku Postimees, 05.06.1920.

Mäelo, Helmi. *Naispolitsei küsimus* - Päevaleht, 22.11.1923; *Naise osa alkoholismiwastases wõitluses* - Päevaleht, 03.05.1925; *Meie naisliikumine õigele alusele* - Päevaleht, 28.10.1925.

Märkused naisüliõpilaste kohta - Postimees, 09.03.1925.

Naine maailmarevolutsiooni eestwõitlejana - Päevaleht, 19.07.1926.

Naised ilma õigusteta - Postimees, 06.08.1928.

Naised tikuwad liig kaugele - Postimees, 15.10.1928.

Naised õhus - Postimees, 25.06.1928.

Naisliikumine Hispaanias - Päevaleht, 24.10.1927.

Naisliikumise radadelt - Postimees, 17.12.1929.

Naisliikumisest - Päevaleht 16.06.1923.

Naiste edu teaduse alal - Päevaleht, 28.11.1927.

Naiste elu Pühal maal - Päevaleht, 20.06.1927.

Naiste wabadused ja sündijate arw - Päevaleht, 15.07.1928.

Naiste õigused ja anded - Päevaleht, 03.11.1929.

Naisterahwad öörahu rikkujatena - Postimees, 28.06.1920.

Naistest - Postimees, 04.03.1921.

Prantsuse naine - Postimees, 25.07.1928.

Reisik, Marie. *Naise ligem ülesanne* - Postimees, 15.03.1919; *Maa naised!* - Postimees, 01.04.1919; *Naised valima!* - Postimees, 05.04.1919.

Schwalbe, C. dr. *Naispolitsei küsimus* - Päevaleht, 03.12.1923.

Sepp, J. *Ameerika naised pikas wõitluses hääleõiguse eest* - Postimees, 07.10.1920.

Tamm, R. dr. *Naiste tung meeste elukutsetesse* - Postimees 27.02.1925; 28.02.1925; 01.03.1925; 03.03.1925.

Tõnisson, Jaan. *Meie naisterahwaste ühinemine alkoholismuse hädaohu vastu wõitlemises* - Postimees, 25.03.1923.

Tõramaa, H. (Neggo, Helmi). *Sapilised ääremärkused* - Postimees, 23.03.1920.

Tütarlapse arenemistragöödia - Päevaleht, 15.03.1927.

Uueaja naine kauges idas - Päevalehe erileht Nädal, 08.09.1924.

Wahwad naised ja... - Päevaleht, 06.05.1925.

Wenemaa naised ja poliitika - Postimees, 17.04.1924.

Kirjandus

100 aastat karskusliikumist Eestis 1889-1989. Koostanud Erki Silvet. Tallinn: Eesti Raamat, 1989.

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu aastaraamat: ülevaade Eesti naisliikumisest Eesti Naisorganisatsioonide... tegevusjärgust. Toimetanud Emma Peterson, Helmi Jansen. Tallinn: Eesti Naisorganisatsioonide Liit, 1924-1926.

Krikk, Mai. *Eesti politsei loomine ja areng. 1918-1940.* Tallinn: Politseiamet, 2001.

Kuue samba kutse: naisena ülikoolis. Koostajad Riina Reinvelt, Merike Ivask. Tartu: Korporatsioon Filiae Patriae, 2005.

Kümme aastat Eesti naisliitu: 1920-1930. Tallinn: Eesti Naisliit, 1930.

Mäelo, Helmi. *Eesti naine läbi aegade.* Tallinn: Varrak, 1999.

Poska-Grünthal, Vera. *Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust.* Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1936.

Põldsaar, Raili; Kivimaa, Katrin. *Feministlik teooria - 20. sajandi mõttevoolud.* Toimetanud Epp Annus. Tartu: Tartu Ülikool, 2009, lk 799 – 806.

Reisik, Marie. *Naisliikumine Eestis. - Eesti : Maa. Rahvas. Kultuur.* Tartu: Haridusministeerium, 1926, lk 936-940.

Seltsid ja ühiskonna muutumine: talupojajärgisest rahvusriigini: artiklite kogumik. Toimetanud Ea Jansen, Jaanus Arukaevu. Tartu-Tallinn: Eesti Ajalooarhiiv/TA Ajaloo Instituut, 1995.

Zetterberg, Seppo. *Eesti ajalugu.* Tallinn: Tänapäev, 2011.

Tamul, Sirje. *Naisüliõpilased Tartu Ülikoolis 1905-1918 - Vita academica, vita feminea.* Koostanud Sirje Tamul. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1999, lk 93-126.

Tartu Naisselts:1907-1937. Tartu: Naisselts, 1937.

Vahre, Lauri. *Karskusseltside osast Eesti riikluse sünniprotsessis - Akadeemia, nr 5, 1997, lk 957-971*

Vita academica, vita feminea. Koostanud Sirje Tamul. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1999.

Õunapuu, Piret. Doktoritöö. *Eesti Rahva Muuseumi loomine ja väljakujunemine.* 2011.

Teatmeteosed

Album Academicum Universitatis Tartuensis, 1918-1944 I, II ja III. Koostanud Lauri Lindström, Helina Tamman, Ene Hiio, Arti Hilpus, Leino Pahtma, Argo Kuusik, Salme Nõmmeots, Malle Loit, Shirley Kodasma, Valdek Pütsep. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1994.

Lindström, Lauri. *Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918-1944: rahvus, sugu, sünnikoht ja keskhariduse omandamise koht üliõpilaskonna kujunemist ja kõrghariduse omandamist mõjutavate teguritena.* Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool, 2001.

Publitseeritud allikad

1922 a. üldrahvalugemise andmed. Vihk III, Rahva tööala ja ühiskondline kihitus. Tallinn: Riigi Statistika Keskbüroo, 1925.

Eesti Asutav Kogu 70: 1919-1920, 1989-1990 : dokumente ja materjale. Koostanud Küllö Arjakas. Tallinn: Perioodika, 1990.

Eesti Wabariigi põhiseadus: nr. 243. Asutawa Kogu poolt 15. juunil 1920 a. wastuwõetud. Tallinn: Sõjaväe trükikoda, 1920.

Kasutatud Interneti leheküljed

ABC of women workers' rights and gender equality:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_087314.pdf, 24.04.2013.

Asutava Kogu kandidaatide nimekirjad. Rahvusarhiiv: Saaga; digiteeritud arhiiviallkad:
<http://www.ra.ee/dgs/explorer.php?tid=68&iid=110100546601&tbn=1&lev=yes&lst=2&hash=3cfaa583e37926ee853e9cd49617252b>; 10.05.2013.

Balti eraseadus. <http://digar.nlib.ee/digar/show/?id=14500>, 07.05.2013.

Hariduse ülevaade Eestis. Eesti inimarengu aruanne 2012/2013:

<http://www.kogu.ee/wp-content/uploads/2013/05/EIA20122013.pdf>, 17.05.2013.

Map of the gender pay gap in EU-27. Tackling the gender pay gap in the European Union:
http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/gpg_brochure_2013_final_en.pdf, 17.05.2013.

The Question of Women's Emancipation in Postimees and Päevaleht in 1920s Estonia

SUMMARY

The aim of this bachelor thesis is to research the main problems that occurred concerning women's emancipation in Estonia in the 1920s by analysing the opinion articles that were published in the two biggest daily newspapers in Estonia – Postimees and Päevaleht.

Research includes 39 articles that focused on women's emancipation and had different views on women's role in society. The articles were published between 1920 and 1929 and digitalised copies are available at Digiteeritud Eesti Ajalehed database. For background information the most relevant books were Vera Poska-Grünthal's "Naine ja naisliikumine" about women's situation and feminist movement in Estonia and Helmi Mäelo's "Eesti naine läbi aegade" which included several overviews about influential women in the history of Estonia.

By the 1920s Estonian women already had suffrage and an opportunity to acquire higher education. The only legal concern was the civil law that stated that a married woman was under the patronage of her husband. Most of the female politicians were engaged in the topic and several memorandums were submitted to the parliament by the Estonian Women's Association but most of them were denied or didn't get the majority of votes. Society expected women to be exemplary (house)wives and mothers and the overall attitude towards publicly active women was unfavorable.

In the papers many of the female politicians and feminists were considered as failures in their personal lives. Struggle to change the civil law was not mentioned. Attitude towards feminist movement was rather negative for many reasons – women were not considered as equals, people didn't understand why feminist movement was necessary (because women had the right to vote) and women's associations didn't have a common goal and continuity in their actions, which all reflected in people's judgement on women's emancipation.

Attitude towards women's working and full-time jobs was even more hostile. Some of the headlines stated that women were stealing men's work and they were not as capable as men. Women's working hours were strictly regulated and they were cheap labor for the employers - that intensified the competition with men. The only occupation that was

actually mentioned was that of the female police and the necessity of creating this position. Some said it would help towards raising morality in the society, others said that you would need different kinds of institutions for that and female police was unnecessary. However, in 1929 the first female police officer started her service.

When it came to women's higher education, there were many opinions. Some said women didn't have the qualities to do scientific research and that they were in universities only to find themselves suitable husbands. Others said that many men went to university because they too didn't find anything better to do. Supporters said there should be more female students although in the Faculty of Philosophy in the University of Tartu more than half of the graduates were women.

Expanding rights for women made a small shift in traditional roles of gender and comparisons between men and women were increasing. Some said that women were somewhat changing into men – it was stated that it might be recognised in their facial lines and body shapes. Mostly it was just said that men and women can not be compared at all, they were said to be too different for that. Changes in the roles of gender made people think of how to raise their daughters when they had more possibilities in life than just becoming someone's wife. However, it was always stated that girls and boys should be taught separately.

In addition to discussions about Estonian women, other countries' emancipation questions got described as well. The aim of writing about Russian women was to emphasise the downside of the communist movement (which was illegal in Estonia); when talking about French women it was stressed that they didn't have voting rights. Most of the countries were described as places where women were highly dominated by men.

Two thirds of the articles' authors were anonymous, however, the ones that signed their names under the articles were all highly educated people - both men and women.

Women's emancipation was expanding rapidly but traditional roles of gender didn't fade so quickly. Women's situation in 1920s Estonia can be described by strong preconceptions and gender based differentiation, but also with women's own will to change all that. This can be concluded from the opinion articles analysed, which is a good way to know what the public was thinking about this certain topic. Hopefully this bachelor's thesis will give a better understanding and overview of women's situation during the first decade of the Republic of Estonia.

**Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele
kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, Kai Reinfeldt (16.09.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Naise emantsipatsiooni küsimus Eestis 1920. aastatel Postimehe ja Päevalehe põhjal”, mille juhendaja on Anu Raudsepp (PhD)
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 21.05.2013